

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

TECHNISCH RAPPORT DOORSTROOM PO-VO

Februari 2023

Inhoud

1	Onderzoeksvragen en definities	3
1.1	Onderzoeksvragen.....	3
1.2	Definities.....	3
2	Opzet van het onderzoek	6
2.1	Vragenlijst voor scholen	6
2.2	Schoolbezoeken	6
2.2.1	<i>Gesprekken met brugklasmentoren .....</i>	<i>6</i>
2.2.2	<i>Gesprekken met de schoolleiding/brugklascoördinatoren en leerlingen .....</i>	<i>7</i>
2.3	Aanvullende dataverzameling op leerlingniveau.....	8
2.4	Steekproef en respons	8
2.4.1	<i>Steekproef .....</i>	<i>8</i>
2.4.2	<i>Respons en representativiteit.....</i>	<i>10</i>
3	Kwantitatieve resultaten	14
3.1	Brugklasaanbod	14
3.2	Plaatsingsprocedure.....	15
3.3	Niveau van leerlingen, volgen van de ontwikkeling en herplaatsingen	20
3.4	Aanbod en begeleiding	24
3.5	Plaatsing in leerjaar 1 en doorstroom naar leerjaar 2	29
3.5.1	<i>Regressie analyses .....</i>	<i>34</i>
4	Kwalitatieve resultaten.....	36
4.1	Resultaten open interviews met mentoren	36
4.1.1	<i>Plaatsingsprocedure.....</i>	<i>36</i>
4.1.2	<i>Niveau van leerlingen, volgen van de ontwikkeling en herplaatsingen .....</i>	<i>39</i>
4.1.3	<i>Aanbod en begeleiding.....</i>	<i>43</i>
4.1.4	<i>Plaatsing in leerjaar 2 .....</i>	<i>49</i>
4.2	Gesprekken schoolleiding/brugklascoördinatoren	51
4.2.1	<i>Plaatsingsbeleid .....</i>	<i>51</i>
4.2.2	<i>Herplaatsingen.....</i>	<i>51</i>
4.2.3	<i>Aanbod .....</i>	<i>52</i>
	<i>Onderwijsniveau .....</i>	<i>52</i>
4.2.4	<i>Schoolleiding overig.....</i>	<i>52</i>
4.3	Gesprekken met leerlingen	53

1 Onderzoeksvragen en definities

Dit is het technische rapport dat ten grondslag ligt aan de publicatie(s) behorende bij project 'Doorstroom po-vo.'

1.1 Onderzoeksvragen

In dit project staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Hoe zijn vo-leerlingen van het cohort 2021-2022 gedurende leerjaar 1 geplaatst en hoe worden ze ondersteund om ze op minimaal hun advies- of eindtoetsniveau te laten presteren?

De centrale onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Hoe hebben vo-scholen/afdelingen de plaatsingsprocedure bij de start van het schooljaar voor de leerlingen van het leerjaar 1 cohort 2021-2022 vormgegeven? Is dat anders dan eerder (2019/2020 & 2020/2021)?
2. Welke (combinaties van) onderwijsniveaus bieden vo-scholen voor leerlingen in de brugklas in leerjaar 1 aan (2021/2022) en is dat recent veranderd (2019/2020, 2020/2021)? Wat waren de overwegingen daarbij?
3. Op welk niveau zijn leerlingen geplaatst in klas 1 en waar gaan ze heen in klas 2?
4. Welke acties ondernemen vo-scholen/afdelingen gedurende het eerste leerjaar om leerlingen correct te (her)plaatsen? Is dat anders dan eerder (2019/2020 & 2020/2021) en wat zijn daarvoor de beweegredenen?
5. Hoe geven vo-scholen het aanbod en de begeleiding vorm zodat ze leerlingen in de eerste klas maximaal ondersteunen in hun schoolloopbaan op minimaal het niveau dat bij hun past gezien advies en eindtoetsscore? Is het aanbod op de begeleiding anders dan eerder (2019/2020 & 2020/2021)?
6. Hoe kijken vo-scholen/afdelingen terug op de plaatsing van leerlingen in leerjaar 1 van het cohort 2021/2022? Waar liepen ze tegenaan en wat hebben ze daarop ondernomen?

1.2 Definities

In dit onderzoek hanteren we onderstaande definities.

Brugklas

Met brugklas bedoelen we in dit technische rapport een klas in leerjaar 1 van het VO, ongeacht of de klas één of meerdere niveaus bevat.

Type brugklas leerjaar 1

We onderscheiden onderstaande typen brugklassen in leerjaar 1, gebaseerd op welke (combinaties van) niveaus er gerepresenteerd worden.

- pro/vmbo-b
- vmbo-b
- vmbo-b/k
- vmbo-k

- vmbo-k/(g)t
- vmbo-(g)t
- vmbo-b/k/(g)t (vmbo breed)
- vmbo-(g)t/havo
- vmbo breed/havo
- vmbo-(g)t/havo/vwo (avo breed)
- havo
- havo/vwo
- vwo (inclusief gymnasium)
- alle niveaus behalve pro (breed)

Warme overdracht

Een overdracht van relevante informatie over een leerling vanuit het PO aan het VO, die bijdraagt aan een soepele overgang en start in het VO. Het is niet wettelijk vastgelegd wat hier precies onder verstaan wordt; scholen en besturen maken hier zelf afspraken over en soms zijn er afspraken binnen een PO-VO overleg. In dit onderzoek definiëren we een warme overdracht als alles wat meer is dan een schriftelijke overdracht.

PO-VO overleg

Een overleg tussen PO- en VO-scholen uit dezelfde regio. Dit overleg is niet wettelijk verplicht. De deelnemende scholen bepalen zelf de gespreksonderwerpen en frequentie van deze overleggen.

Schooladvies voortgezet onderwijs: initieel

Het schooladvies dat basisschoolleerlingen krijgen voordat de uitslag van de eindtoets bekend is.

Schooladvies voortgezet onderwijs: definitief

Schooladviezen nadat de eindtoets is afgenomen, waarbij initiële adviezen die in aanmerking komen voor herziening vanwege een hoger toets-resultaat al dan niet zijn bijgesteld. Het is dus het advies waarmee leerlingen het voortgezet onderwijs instromen. Omdat er in schooljaar 2019/2020 geen eindtoets is afgenomen is het initiële advies niet herzien.

Toetsadvies

Leerlingen maken aan het einde van de basisschoolperiode een eindtoets. Aan elke eindtoetsscore is door de toetsaanbieders een schooladvies voor het voortgezet onderwijs gekoppeld (via zogenoemde normtabellen). Omdat er in schooljaar 2019/2020 geen eindtoets is afgenomen bestaat er voor dit jaar geen toetsadvies.

Enkele vs. dubbele adviezen

Basisscholen kunnen leerlingen een advies geven voor één of twee schoolsoorten. In dit technische rapport noemen wij dit, respectievelijk, enkele en dubbele adviezen. Een enkel advies is bijvoorbeeld een vmbo-kader of een havo advies. Een dubbel advies is bijvoorbeeld een vmbo-(g)t/havo of havo/vwo advies. Toetsadviezen zijn sinds schooljaar 2018-2019 altijd dubbele adviezen, met uitzondering van het vwo advies.

Stedelijkheid

Stedelijkheid is bepaald op basis van de omgevingsadressendichtheid (oad) van de postcode waar een vestiging zich bevindt. Voor deze variabele worden vijf verschillende categorieën onderscheiden (gelijk aan CBS indeling): Zeer sterk stedelijk (2500 of meer adressen per km²), sterk stedelijk (1500 tot 2500

adressen per km²), matig stedelijk (1000 tot 1500 adressen per km²), weinig stedelijk (500 tot 1000 adressen per km²), niet stedelijk (minder dan 500 adressen per km²).

Migratieachtergrond

De migratieachtergrond van de leerling wordt bepaald op basis van zijn/haar geboorteland en de geboortelands van zijn/haar juridische ouders. Leerlingen worden in vier categorieën ingedeeld: leerlingen zonder migratieachtergrond, leerlingen met een westerse migratieachtergrond, leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond van de tweede generatie, leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond van de eerste generatie. In dit onderzoek is voor elke vo-vestiging het percentage leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond in schooljaar 2021-2022 berekend. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond van de eerste en tweede generatie.

Armoedeprobleemcumulatiegebied (APCG)

Een armoedeprobleemcumulatiegebied is een postcodegebied waarin zowel het percentage huishoudens met lage inkomens, als het percentage huishoudens met een uitkering én het percentage niet-westerse allochtonen hoger ligt dan 80% van alle postcodegebieden in Nederland. In dit onderzoek is voor elke vo-vestiging het percentage leerlingen woonachtig in een APCG in schooljaar 2021-2022 berekend.

Onderwijsaanbod vanaf leerjaar 3

Met betrekking tot het onderwijsaanbod vanaf leerjaar 3 op een vestiging houden we onderstaande indeling aan, die overeenkomt met de indeling die wordt gebruikt in de Staat van het Onderwijs.

- geen aanbod vanaf leerjaar 3 (alleen onderbouw)
- alleen praktijkonderwijs
- vmbo-b en/of vmbo-k
- alleen vmbo-(g)t
- vmbo-breed
- alleen havo, of havo+vwo
- alleen vwo
- vmbo-(g)t+havo, vmbo-(g)t+vwo, of vmbo-(g)t+havo+vwo
- vmbo-breed+havo, of vmbo-breed+havo+vwo

2 Opzet van het onderzoek

2.1 Vragenlijst voor scholen

Om antwoord te geven op bovenstaande vragen hebben we in januari 2022 een uitgebreide vragenlijst uitgezet bij 250 afdelingen/brugklassen leerjaar 1. De vragenlijst bestond uit verschillende onderdelen over, onder andere, de plaatsingsprocedure en het onderwijsaanbod in de geselecteerde brugklassen, en het brugklasaanbod op de school (vestiging). Veel onderdelen hebben we voor elk van de afgelopen drie schooljaren (2021-2022, 2020-2021 en 2019-2020) afzonderlijk uitgevraagd, en we testten voor verschillen tussen de drie schooljaren (hierbij hanteren we een Bonferroni correctie die resulteert in een p-waarde van $0,05/3 = 0,017$ per test).

2.2 Schoolbezoeken

Door middel van 28 schoolbezoeken hebben we een kwalitatieve verdieping in het onderzoek aangebracht.

2.2.1 *Gesprekken met brugklasmentoren*

In het voorjaar van 2022 hebben inspecteurs open interviews met brugklasmentoren gehouden, om een realistisch beeld te krijgen van het verloop van de plaatsing en begeleiding van enkele individuele leerlingen in leerjaar 1 (voor het cohort 2021-2022).

We hebben elke school voorafgaand aan het schoolbezoek gevraagd om drie leerlingen uit onderstaande categorieën te selecteren (niet drie leerlingen uit dezelfde categorie, en maximaal twee leerlingen uit dezelfde klas):

- Leerling die op zijn/haar niveau presteert
- Leerling die onder zijn/haar niveau presteert
- Leerling die boven zijn/haar niveau presteert
- Leerling waarbij het toetsadvies hoger was dan het oorspronkelijke advies en het advies is bijgesteld
- Leerling waarbij het toetsadvies hoger was dan het oorspronkelijke advies en het advies niet is bijgesteld
- Leerling die gedurende het schooljaar herplaatst is
- Leerling met sociaal-emotionele problemen
- Leerling met leerproblemen

Tijdens de schoolbezoeken hebben inspecteurs (in de meeste gevallen een koppel van twee inspecteurs: een po- en een vo-inspecteur) de drie (of in enkele gevallen twee) leerlingen met hun mentoren besproken. In totaal zijn 80 leerlingen besproken. Elk interview duurde 20-30 minuten.

De inspecteurs waren getraind om de gesprekken open te voeren, de mentoren zo veel mogelijk te laten vertellen, en indien nodig op een open manier door te vragen. Elk gesprek begon met deze startvraag: "Deze leerling, vertel, hoe kwam hij/zij binnen bij jullie op school, hoe ontwikkelt hij/zij zich en hoe ondersteunen jullie de ontwikkeling?" De inspecteurs moedigden de mentoren aan om zo veel mogelijk te vertellen over hoe de school zorgt voor een correcte plaatsing, hoe de leerling zich ontwikkelt, en hoe de school de leerling ondersteunt. Indien nodig droegen inspecteurs onderstaande onderwerpen aan:

Plaatsingsprocedure:

- advies
- eindtoets
- bijgesteld advies
- warme overdracht, ervaringen met de toeleverende basisschool
- plaatsing
- rol mentor
- knelpunten
- beleid
- ervaringen

Aanbod:

- aanbod in leerjaar 1
- begeleiding en ondersteuning
- bijstuur- en reflectiemomenten
- ontwikkeling van de leerling, cognitief, sociaal
- verwachting voor leerjaar 2
- rol mentor
- knelpunten
- beleid
- ervaringen

Omdat na de eerste 20 schoolbezoeken bleek dat mentoren maar zelden uit zichzelf vertelden of ze bekend waren met het advies- of eindtoetsniveau van leerlingen—een belangrijk aspect van onze centrale onderzoeksvraag—is besloten hier in de resterende schoolbezoeken gericht naar te vragen.

De gesprekken zijn met toestemming van de geïnterviewde mentoren opgenomen, getranscribeerd door uitzendkrachten, en vervolgens in NVivo gecodeerd door leden van de onderzoeksgroep en uitzendkrachten. Hierbij is een combinatie van inductief en deductief coderen gebruikt. De eerste vijf interviews zijn door twee personen gecodeerd om consensus over de wijze van coderen te bereiken.

Nadat alle interviews gecodeerd waren zijn de gecodeerde tekstfragmenten onder elke code geanalyseerd door leden van het projectteam. De uitwerking daarvan wordt in paragraaf 4.1 beschreven.

2.2.2 *Gesprekken met de schoolleiding/brugklascoördinatoren en leerlingen*

Tijdens de schoolbezoeken hebben inspecteurs ook gesprekken gevoerd met de schoolleiding en de brugklascoördinator(en) (samen in één gesprek) en met een groepje leerlingen. Deze gesprekken zijn niet opgenomen, en dienden voornamelijk ter verificatie van de informatie uit de vragenlijst en de gesprekken met mentoren. Daarnaast kreeg de schoolleiding de mogelijkheid om meer te vertellen over het plaatsingsbeleid, het (brugklas)aanbod en de begeleiding in leerjaar 1 op hun school. De inspecteurs waren geïnstrueerd om informatie die de opgehaalde data uit de vragenlijst aanvulde of corrigeerde, en andere opvallende en/of relevante informatie die ter sprake kwam in deze gesprekken, te registreren.

De geregistreerde informatie uit deze gesprekken wordt samengevat in paragraaf 4.2 en 4.3.

2.3 Aanvullende dataverzameling op leerlingniveau

Om meer zicht te krijgen op de schoolloopbanen van leerlingen hebben we bij dezelfde 250 afdelingen waar de vragenlijst was uitgezet in september 2022 de volgende (geanonimiseerde) informatie opgevraagd over de leerlingen in de geselecteerde brugklassen leerjaar 1:

- het basisschooladvies voor de eindtoets;
- het toetsadvies van de eindtoets (of de eindtoetsscore en het type eindtoets);
- Het eventueel herziene basisschooladvies na de eindtoets;
- de plaatsing in leerjaar 1;
- de plaatsing *na* leerjaar 1.

Deze gegevens vroegen we op voor drie cohorten: de leerlingen die in schooljaar 2021-2022, in schooljaar 2020-2021, en schooljaar 2019-2020 in leerjaar 1 zaten.

2.4 Steekproef en respons

2.4.1 Steekproef

De doelpopulatie bestaat uit alle vo brugklassen in leerjaar 1, met uitzondering van het praktijkonderwijs, de Engelse stroom, het Internationaal Baccalaureaat, vm2 (experimentele leerroute vmbo-mbo2), en het volwassenenonderwijs.

De brugklassen in de doelpopulatie zijn bepaald op basis van de plaatsing van leerlingen in leerjaar 1, zoals door scholen geregistreerd in BRON (Basisregister Onderwijsnummer). Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens van maart 2021, peildatum oktober 2020. Dit resulteerde in een doelpopulatie van 3085 brugklassen leerjaar 1 (verdeeld over 1191 vestigingen). Omdat we geen scholen uitsloten was dit ook ons steekproefkader (het kader waarbinnen de steekproef wordt getrokken).

Uit het steekproefkader hebben we een gestratificeerde steekproef van 250 brugklassen getrokken. Er is gestratificeerd op brugklatype, zodat de verhoudingen van de verschillende typen brugklassen in de steekproef overeenkomen met die in de populatie. Daarnaast hanteerden we het criterium dat er maximaal twee brugklassen van dezelfde vestiging geselecteerd mochten worden, om de belasting per vestiging te beperken. De 250 brugklassen in de steekproef waren verdeeld over 223 vestigingen.

Tabel 2.1 geeft de verhoudingen weer van de verschillende typen brugklassen in de populatie, volgens de BRON registraties, en in onze steekproef.

Tabel 2.1: Stratificatietabel

	BRON registraties (N)	BRON registraties (%)	Steekproef (n)	Steekproef (%)
alle niveaus breed*	96	3,1	6	2,4
avo breed**	381	12,3	33	13,2
havo	189	6,1	14	5,6
havo/vwo	430	13,9	35	14,0
vmbo-b	328	10,6	27	10,8
vmbo-k	288	9,3	23	9,2
vmbo-b/vmbo-k	214	6,9	18	7,2
vmbo breed	226	7,3	17	6,8
vmbo-(g)t	497	16,1	41	16,4
vwo	436	14,1	36	14,4
Totaal	3.085	100,0	250	100,0

*Dit bevat zowel vmbo breed/havo brugklassen als brugklassen met alle niveaus (behalve pro). **Dit bevat zowel vmbo-(g)t/havo als vmbo-(g)t/havo/vwo brugklassen. Pro/vmbo-b en vmbo-k/g(t) dakpanklassen komen niet voor in BRON en ontbreken daarom in deze tabel.

Zoals eerder genoemd zijn de brugklassen in bovenstaande tabel gebaseerd op registraties in BRON (peildatum oktober 2020). Al langer leeft het beeld dat de BRON-registraties van onderwijsniveaus in leerjaar 1 en 2 onbetrouwbaar zijn. Daarom kan het feitelijk aanbod op een school afwijken van BRON. Ook kan het aanbod in schooljaar 2020-2021 afwijken van het aanbod in schooljaar 2021-2022. Hoewel onze steekproeftrekking gebaseerd was op de best mogelijke inschatting van de doelpopulatie (namelijk de BRON-registraties), was om deze redenen onbekend of de brugklassen in onze steekproef volledig representatief waren voor de doelpopulatie in schooljaar 2021-2022. Om hier meer zicht op te krijgen hebben we het daadwerkelijke brugklasaanbod op de scholen in de steekproef uitgevraagd in de vragenlijst en vergeleken met de BRON registraties van datzelfde schooljaar (2021-2022). Er bleken significante verschillen te zijn tussen het brugklasaanbod gebaseerd op de BRON registraties en het brugklasaanbod zoals aangegeven in de vragenlijst (zie paragraaf 3.1). Dit bevestigt ons beeld dat de BRON-registraties van onderwijsniveaus in leerjaar 1 en 2 onbetrouwbaar zijn.

Schoolbezoeken

Voor het verdiepende deel van het onderzoek–de schoolbezoeken–hebben we in eerste instantie 20 brugklassen uit de hoofdsteekproef geselecteerd, met als criterium dat elk type brugklas uit Tabel 2.1 minstens één keer voorkwam. Vestigingen die in schooljaar 2021-2022 al geselecteerd waren voor deelname aan een ander (stelsel)onderzoek werden uitgesloten. Na de eerste 20 schoolbezoeken hebben we nog 8 extra brugklassen geselecteerd op basis van uitkomstvariabelen van de vragenlijst (brugklassen met opvallende antwoorden op bepaalde vragen). In totaal hebben dus bij 28 brugklassen schoolbezoeken plaatsgevonden. Tabel 2.2 geeft weer hoe de schoolbezoeken verdeeld waren over de verschillende brugklastypen.

Tabel 2.2: Overzicht van de bezochte brugklastype

	Totaal	
	%	n
vmbo-(g)/t / havo (en evt vwo)	21,4	6
vmbo-(g)/t	17,9	5
vmbo-b	10,7	3
vmbo-breed	10,7	3
vwo	10,7	3
vmbo-k	7,1	2
havo	7,1	2
havo/vwo	7,1	2
vmbo-b/k	3,6	1
vmbo-k/(g)t	3,6	1
Totaal	100,0	28

2.4.2 *Respons en representativiteit*

Vragenlijst

De vragenlijst is volledig ingevuld voor 208 van de 250 brugklassen uit onze steekproef (respons = 83%). Deze 208 brugklassen waren verspreid over 186 vestigingen (22 vestigingen hadden de vragenlijst voor twee brugklassen ingevuld).

Gezien de onbetrouwbaarheid van de geregistreeerde brugklassen leerjaar 1 in BRON (zie paragraaf 3.1), is het werkelijke brugklasaanbod in de populatie onbekend. De representativiteit van de brugklassen in de steekproef, en van de brugklassen waarvoor de vragenlijst is ingevuld, konden we daarom niet controleren. Hiermee moet rekening worden gehouden bij de interpretatie van de resultaten.

Omdat een aantal vragen uit de vragenlijst op vestigingsniveau was gesteld, en de doelpopulatie op vestigingsniveau wel bekend is, hebben we wel representativiteitscontroles uitgevoerd op vestigingsniveau. We hebben de vestigingen waarvoor de vragenlijst is ingevuld vergeleken met de overige vestigingen binnen de doelpopulatie wat betreft de mate van stedelijkheid, de verdeling over de regio's, het onderwijsaanbod vanaf leerjaar 3, het percentage leerlingen woonachtig in een APCG en het percentage leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond. Er werd geen significante afwijking vastgesteld voor stedelijkheid (Tabel 2.3). Voor de variabelen regio, onderwijsaanbod vanaf leerjaar 3, percentage leerlingen woonachtig in een APCG en percentage leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond werden wel significante afwijkingen vastgesteld. Er waren relatief weinig vestigingen uit de regio's Midden en Noord die de vragenlijst hadden ingevuld (Tabel 2.4). Ook was er een onderrepresentatie van vestigingen die alleen onderbouw of maar één onderwijssoort vanaf leerjaar 3 aanbieden, en een overrepresentatie van vestigingen die twee of meer onderwijssoorten vanaf leerjaar 3 aanbieden (Tabel 2.5). Verder lag het percentage leerlingen woonachtig in een APCG en het percentage leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond op de vestigingen die de vragenlijst hadden ingevuld relatief laag (Tabel 2.6).

Tabel 2.3: Verdeling over de vijf stedelijkheidscategorieën (percentages) van de vestigingen in de doelpopulatie die, respectievelijk, de vragenlijst niet en wel hebben ingevuld

	buiten respons	respons
zeer sterk stedelijk	30,0	23,1
sterk stedelijk	32,8	35,5
matig stedelijk	14,9	12,4
weinig stedelijk	17,2	21,5
niet stedelijk	5,1	7,5

Chi-kwadraat = 6,9, df = 4, p = 0,14

Tabel 2.4: Verdeling over de regio's (percentages) van de vestigingen in de doelpopulatie die, respectievelijk, de vragenlijst niet en wel hebben ingevuld

	buiten respons	respons
Midden	50,6	41,9
Noord	13,3	8,6
Oost	17,7	24,2
Zuid	18,3	25,3

Chi-kwadraat = 12,5, df = 3, p = 0,006

Tabel 2.5: Onderwijsaanbod vanaf leerjaar 3 (percentages) op de vestigingen in de doelpopulatie die, respectievelijk, de vragenlijst niet en wel hebben ingevuld

	buiten respons	respons
alleen praktijkonderwijs	0,6	0,0
alleen vwo	5,2	0,0
vmbo-b en/of vmbo-k	6,4	6,5
geen (alleen onderbouw)	7,6	3,8
vmbo-breed+havo, of vmbo-breed+havo+vwo	8,9	12,4
alleen vmbo-(g)t	9,1	6,5
alleen havo, of havo+vwo	15,5	15,6
vmbo-breed	22,6	24,7
vmbo-(g)t+havo, vmbo-(g)t+vwo, of vmbo-(g)t+havo+vwo	23,9	30,6

Fisher's exact toets, p = 0,002

Tabel 2.6: Gemiddelde percentages leerlingen woonachtig in een APCG en met een niet-westerse migratieachtergrond op de vestigingen in de doelpopulatie die, respectievelijk, de vragenlijst niet en wel hebben ingevuld

	buiten respons	respons	p-waarde
percentage APCG-leerlingen	17,0	11,8	0,001
percentage leerlingen met niet-westerse migratieachtergrond	22,6	17,5	< 0,001

p-waarden zijn afkomstig van onafhankelijke t-toetsen

Bovenstaande verschillen tussen de vestigingen in de doelpopulatie die de vragenlijst wel en niet hebben ingevuld zijn te verklaren door de wijze waarop de steekproef van 250 brugklassen is getrokken. Deze brugklassen werden getrokken uit de doelpopulatie aan brugklassen (gebaseerd op BRON), waarbij werd gestratificeerd op brugklastype. Op vestigingsniveau hadden vestigingen die meer verschillende brugklastypen aanboden hierdoor een grotere kans om in de steekproef terecht te komen; deze vestigingen kwamen namelijk vaker (voor

meer brugklastypen) in aanmerking om getrokken te worden. Bovendien hangt het aantal brugklastypen dat een vestiging aanbiedt samen met het onderwijsaanbod vanaf leerjaar 3 op die vestiging, en correleert het aantal aangeboden brugklastypen negatief met het percentage leerlingen woonachtig in een APCG en het percentage leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond (correlaties zijn -0,19 en -0,21, respectievelijk, beide p-waarden < 0,001). Op de vestigingen in de steekproef—die gemiddeld meer brugklastypen aanboden dan de vestigingen buiten de steekproef—lagen de percentages leerlingen woonachtig in een APCG en leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond daarom relatief laag.

Om te corrigeren voor het gegeven dat de vestigingen waarvoor de vragenlijst is ingevuld niet representatief zijn voor de doelpopulatie worden de resultaten van de vragen uit de vragenlijst die op vestigingsniveau waren gesteld gewogen (dit betreft alle resultaten die worden gerapporteerd in paragraaf 3.1, en de resultaten onder 'PO-VO overleg' in paragraaf 3.2). Door te wegen worden de antwoorden van vestigingen met kenmerken die ondergerepresenteerd waren (bijv. vestigingen met relatief veel APCG-leerlingen) zwaarder meegewogen dan antwoorden van vestigingen met kenmerken die overgerepresenteerd waren. Hierbij is gebruik gemaakt van inverse probability weighting, waarbij we de respons voorspellen op basis van een logit model. De kenmerken 'stedelijkheid,' 'regio,' 'onderwijsaanbod vanaf leerjaar 3,' 'percentage apcg-leerlingen' en 'percentage leerlingen met niet-westerse migratieachtergrond' zijn gebruikt als predictoren in het model.

Aanvullende data op leerlingniveau

De door ons opgevraagde data op leerlingniveau is aangeleverd door 112 van de 224 vestigingen uit de steekproef (respons = 50%). Hiervan hebben 107, 110 en 110 vestigingen data aangeleverd voor, respectievelijk, cohort 2019-2020, 2020-2021, en 2021-2022. 105 vestigingen hebben data voor alledrie de opgevraagde cohorten aangeleverd. Een deel van de vestigingen leverde niet alleen data voor het geselecteerde type brugklas aan, maar voor meerdere of alle typen brugklassen op de vestiging. In deze gevallen hebben we alle aangeleverde data meegenomen in de analyses. Dit zou de representativiteit van de steekproef kunnen beïnvloeden. We rapporteren deze data echter per brugklatype en niet over de hele populatie van brugklassen, waardoor een mogelijk effect hiervan minuscule is.

De vestigingen hebben data aangeleverd over in totaal 8798, 9169 en 9365 leerlingen uit, respectievelijk, cohort 2019-2020, 2020-2021, en 2021-2022. Voor veruit de meeste leerlingen (97%) was het basisschooladvies ingevuld, en voor 13% van de leerlingen een herzien advies. Het toetsadvies was maar voor 14% van de leerlingen ingevuld. Een aantal scholen gaf aan dat ze hierover geen informatie van de basisscholen ontvangen (behalve soms bij een herzien advies) omdat de eindtoets plaatsvindt na de aanmelding van leerlingen. De plaatsing in leerjaar 1 was voor alle leerlingen ingevuld, en de plaatsing *na* leerjaar 1 voor 97,5% van de leerlingen. Verder was voor 1,2% van de leerlingen onduidelijk naar welke klas/niveau de ingevulde code onder 'plaatsing na leerjaar 1' verwees, en bij 0,6% van de leerlingen was ingevuld dat de plaatsing na leerjaar 1 onbekend was (bijvoorbeeld vanwege verhuizing). Deze leerlingen zijn niet meegenomen in de analyses over de plaatsing na leerjaar 1.

Tabel 2.7 geeft weer hoeveel vestigingen data hebben aangeleverd voor elk van de brugklastypen leerjaar 1, per cohort.

Tabel 2.7: Aantal vestigingen dat data heeft aangeleverd voor elk type brugklas leerjaar 1, per cohort

	2019-2020	2020-2021	2021-2022
vmbo-b	18	17	17
vmbo-b/k	12	12	14
vmbo-k	11	12	15
vmbo-k/(g)t	6	6	6
vmbo-(g)t	26	27	26
vmbo-(g)t/havo	18	18	19
havo	16	19	16
havo/vwo	21	25	24
vwo	28	30	28
breed	2	2	3
Totaal	158	168	168

Verschillen tussen cohorten komen doordat het brugklasaanbod van sommige scholen varieerde over de drie schooljaren, en doordat sommige scholen voor maar één of twee cohorten data hebben aangeleverd.

3 Kwantitatieve resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de vragenlijst (paragraaf 3.1 t/m 3.4) en de aangeleverde data op leerlingniveau (paragraaf 3.5) beschreven.

3.1 Brugklasaanbod

In deze paragraaf beschrijven we welke typen brugklassen leerjaar 1 vo-scholen (vestigingen) aanbieden in schooljaar 2021-2022, en veranderingen daarin ten opzichte van het voorgaande schooljaar.

Typen brugklassen

De kolom 'vragenlijst' van Tabel 3.1 geeft de gewogen percentages van de vestigingen in onze steekproef weer die in de vragenlijst aangaven elk brugklastype aan te bieden. Wij hebben deze gewogen percentages ook berekend op basis van de BRON registraties van de vestigingen in onze steekproef, deze staan in de kolom 'BRON'. Per brugklastype hebben we getoetst of de percentages gebaseerd op de vragenlijst en de BRON registraties van elkaar verschillen, met een McNemar toets (een toets voor het vergelijken van gepaarde proporties). De p-waarden staan in de laatste kolom. McNemar toetsen zijn uitgevoerd op de ongewogen data omdat het doel van deze analyses was te toetsen of er een verschil was in het brugklasaanbod *van de scholen in onze steekproef* volgens de vragenlijst en de BRON registraties.

Tabel 3.1: Percentage van de vestigingen dat elk van onderstaande brugklastype aanbiedt in leerjaar 1 volgens onze vragenlijst en volgens de BRON registraties (schooljaar 2021-2022)

	vragenlijst	BRON	p-waarde
pro/vmbo-b	7,8	0,0	0,003
vmbo-b	29,7	31,3	0,424
vmbo-b/k	43,9	24,5	< 0,001
vmbo-k	24,4	27,9	0,015
vmbo-k/(g)t	33,8	0,0	< 0,001
vmbo-(g)t	50,6	52,1	0,233
vmbo-(g)t/havo	44,6	32,9	0,09
vmbo-b/k/(g)t	9,6	16,4	0,031
vmbo-breed/havo	2,4	1,4	1
vmbo-(g)t/havo/vwo	6,3	3,9	0,169
havo	28,8	16,5	0,026
havo/vwo	49,5	45,2	0,458
vwo	42,0	35,1	0,71
gymnasium	23,4	11,1	< 0,001
alle niveaus in 1 klas	2,9	7,7	0,039

n = 186. pro/vmbo-b en vmbo-k/g(t) dakpanklassen komen niet voor in BRON.

Er zijn meerdere significante verschillen tussen het zelf-gerapporteerde brugklasaanbod in de vragenlijst en de BRON registraties. Zo komen vmbo-k, vmbo-breed (vmbo-b/k/(g)t) en volledig brede brugklassen volgens onze vragenlijst minder vaak voor dan de BRON registraties suggereren. Gymnasiumklassen, havo-klassen, en vmbo-b/k dakpanklassen komen volgens de vragenlijst juist vaker voor. Ook rapporteert 8% en 34% van de vestigingen dat ze, respectievelijk, pro/vmbo-b en vmbo-k/g(t) dakpanklassen aanbieden,

terwijl deze brugklastypen niet voorkomen in BRON.

Een mogelijke verklaring voor (sommige van) deze verschillen is dat scholen hun leerlingen soms in BRON registreren op hun verwachte uitstroomniveau in plaats van op het type brugklas waarin ze zitten. Zo zouden leerlingen die in een vmbo-b/k brugklas zitten, maar naar verwachting vmbo-k kunnen voltooien, op vmbo-k geregistreerd kunnen worden.

Veranderingen in brugklasaanbod

37 van de 186 vestigingen (20%, gewogen percentage = 21%) gaven aan hun aangeboden brugklastypen voor schooljaar 2021-2022 te hebben veranderd ten opzichte van het schooljaar daarvoor. Tabel 3.2 geeft aan welke veranderingen deze vestigingen hebben doorgevoerd. Het valt hierbij op dat de meeste veranderingen de kant van 'breder' opgaan (meer dakpanklassen, bredere brugklassen, langere brugperiode).

Bij scholen die aangaven 'andere veranderingen' te hebben doorgevoerd waren die veranderingen met name gericht op het toevoegen van een extra onderwijssoort of de invoering van een ander onderwijsconcept.

Tabel 3.2: Percentage van de vestigingen dat elk van onderstaande veranderingen in het brugklasaanbod heeft doorgevoerd

	%
Andere verandering	33,0
Bredere brugklassen	24,0
Langere brugperiode	8,7
Meer dakpanklassen (meer verschillende combinaties van 2 niveaus)	57,3
Minder dakpanklassen	8,8
Smallere brugklassen	2,3

Deze percentages zijn gebaseerd op de 37 vestigingen die een verandering doorgevoerd hebben.

3.2 Plaatsingsprocedure

In deze paragraaf beschrijven we de plaatsingsprocedure voor de leerlingen van leerjaar 1. Hierin waren nauwelijks verschillen tussen schooljaar 2021-2022 en de twee voorgaande schooljaren. Waar die verschillen er wel waren is dat aangegeven.

Warme overdracht

Ruim driekwart van de brugklassen¹ gaf aan voor alle leerlingen een warme overdracht te doen. Er zijn echter ook brugklassen die dit maar voor een deel van de leerlingen doen, en enkele brugklassen gaven aan dit voor geen van de leerlingen te doen. Gemiddeld (over alle brugklassen) doen brugklassen voor 85% van de leerlingen een warme overdracht, en dit verschilde niet tussen de drie cohorten.

Als basisscholen zelf vroegen om een warme overdracht, als een VO-school een warme overdracht wenselijk achtte, of als leerlingen speciale aandacht nodig

¹ Met percentages/proporities 'van de brugklassen' bedoelen we in dit technische rapport percentages/proporities 'van de personen die de vragenlijst voor de brugklassen hadden ingevuld'. Dit waren voornamelijk teamleiders, (adjunct of locatie)directeuren, zorgcoördinatoren, en brugclascoördinatoren.

hadden, vond bijna altijd een warme overdracht plaats (Tabel 3.3).

Tabel 3.3: Percentages van de brugklassen die een warme overdracht doen voor onderstaande leerlingen of situaties, per cohort

	2021-2022	2020-2021	2019-2020
Alle leerlingen	77,9	75,5	76,0
Als basisscholen hierom vroegen	97,1	96,6	96,6
Als vo school het wenselijk achtte	98,6	98,1	98,1
Voor leerlingen die speciale aandacht nodig hebben	98,6	98,6	98,6

n = 208. Er waren geen significante verschillen tussen de cohorten

Als reden om (voor sommige leerlingen) geen warme overdracht te doen gaf 10% van alle brugklassen aan geen meerwaarde te zien in een warme overdracht (bijv. omdat het overdrachtdossier voldoende informatie bevat). Tijdgebrek vanuit het po of vo werden zelden genoemd als reden om geen warme overdracht te doen (2 à 4% van alle brugklassen). Corona-gerelateerde oorzaken speelden in schooljaar 2021-2022 bij 6% van de brugklassen een rol, terwijl dat in schooljaar 2019-2020 bij slechts 1% van de brugklassen een rol speelde (Tabel 3.4).

Tabel 3.4: Percentages van de brugklassen die onderstaande oorzaken aangaven als reden om geen warme overdracht te doen, per cohort

	2021-2022	2020-2021	2019-2020
	a	b	c
corona-gerelateerde oorzaken	6,2 c	5,8	1,4 a
geen meerwaarde	9,6	10,1	10,1
tijdgebrek po	4,3	3,8	3,4
tijdgebrek vo	3,4	3,4	2,4
doet wel voor alle leerlingen een warme overdracht	77,9	75,5	76,0

n = 208. Letters geven significante verschillen tussen cohorten aan

Betrokkenen bij de plaatsing

Ruim driekwart van de brugklassen gaf aan dat de team-/afdelingsleider en/of de zorgcoördinator regelmatig tot altijd betrokken zijn bij de plaatsing, en bij ruim de helft van de brugklassen was dit het geval voor de brugklascoördinator. Andere personen werden minder vaak betrokken: Bij ruim een kwart van de brugklassen werden ouders regelmatig tot altijd betrokken, en bij 15-18% van de brugklassen was dit het geval voor de leerlingen zelf, mentoren van leerjaar 1, en de rector/directeur. Het schoolbestuur, docenten van leerjaar 1 en het samenwerkingsverband werden bij de meeste brugklassen (> 90%) zelden/nooit of soms betrokken (Tabel 3.5).

Tabel 3.5: Percentages van de brugklassen die aangaven dat onderstaande personen of instanties zelden/nooit t/m vaak/altijd betrokken waren bij de plaatsing, per cohort

		2021-2022	2020-2021	2019-2020
Brugklascoördinator	Zelden/nooit	6,7	6,7	7,7
	Soms	3,8	2,4	2,4
	Regelmatig	2,9	3,4	3,4
	Vaak/altijd	48,6	48,1	47,1
	Niet van toepassing	38,0	39,4	39,4
Docenten leerjaar 1	Zelden/nooit	76,0	76,4	76,4
	Soms	10,1	10,6	10,6
	Regelmatig	3,4	2,4	2,4
	Vaak/altijd	1,0	1,0	1,0
	Niet van toepassing	9,6	9,6	9,6
Leerling	Zelden/nooit	43,8	44,2	45,2
	Soms	30,3	30,3	28,8
	Regelmatig	6,2	5,8	6,2
	Vaak/altijd	11,5	11,5	11,5
	Niet van toepassing	8,2	8,2	8,2
Mentoren leerjaar 1	Zelden/nooit	54,3	55,3	56,2
	Soms	23,1	23,6	23,1
	Regelmatig	10,1	8,7	8,2
	Vaak/altijd	5,3	5,3	5,3
	Niet van toepassing	7,2	7,2	7,2
Ouders/verzorgers	Zelden/nooit	20,7	21,6	22,6
	Soms	46,6	45,7	45,2
	Regelmatig	12,0	12,0	11,5
	Vaak/altijd	15,4	15,4	15,4
	Niet van toepassing	5,3	5,3	5,3
	totaal n	208,0	208,0	208,0
Rector/directeur	Zelden/nooit	53,4	54,8	55,3
	Soms	22,1	20,7	20,7
	Regelmatig	3,8	3,8	3,8
	Vaak/altijd	13,5	13,5	13,5
	Niet van toepassing	7,2	7,2	6,7
Samenwerkingsverband	Zelden/nooit	33,2	34,1	35,1
	Soms	57,2	56,2	55,8
	Regelmatig	5,8	5,8	5,3
	Vaak/altijd	1,4	1,4	1,4
	Niet van toepassing	2,4	2,4	2,4
Schoolbestuur	Zelden/nooit	83,7	84,6	84,1
	Soms	2,9	1,9	2,4
	Regelmatig	0,5	0,5	0,5
	Vaak/altijd	1,4	1,4	1,4
	Niet van toepassing	11,5	11,5	11,5
Teamleider/afdelingsleider	Zelden/nooit	6,2	6,2	6,2
	Soms	10,1	9,6	10,6
	Regelmatig	8,2	8,2	7,2
	Vaak/altijd	72,1	72,6	71,6
	Niet van toepassing	3,4	3,4	4,3
Zorgcoördinator	Zelden/nooit	2,9	2,9	3,4
	Soms	17,8	18,3	17,8

Tabel 3.5: Percentages van de brugklassen die aangaven dat onderstaande personen of instanties zelden/nooit t/m vaak/altijd betrokken waren bij de plaatsing, per cohort

	Regelmatig	20,2	19,2	19,7
	Vaak/altijd	56,7	57,2	56,7
	Niet van toepassing	2,4	2,4	2,4

n = 208. Er waren geen significante verschillen tussen cohorten

Informatie die een rol speelt bij het plaatsen van leerlingen

Tabel 3.6 laat zien hoe vaak verschillende typen informatie een rol speelden bij het plaatsen van leerlingen. Dit varieert sterk tussen brugklassen. Toetsresultaten voorafgaand aan de eindtoets en specifieke ondersteuningsbehoeften speelden bij ruim de helft van de brugklassen regelmatig tot altijd een rol. Voor de score op de eindtoets was dit het geval bij 43% van de brugklassen. Werkhouding en motivatie van de leerling werden bij ongeveer een kwart van de brugklassen regelmatig tot altijd meegenomen, en huiswerkattitude en de ondersteuning thuis iets minder vaak (17-19%). De wens van de ouders/verzorgers werd bij 23% van de brugklassen regelmatig tot altijd meegenomen. Tenslotte speelde ervaring met eerdere adviezen van de basisschool bij 22% van de brugklassen regelmatig tot altijd een rol.

Scholen hadden bij deze vraag ook de mogelijkheid om zelf aanvullende informatie toe te voegen. Daarbij gaven scholen met name aan dat het advies van de basisschool leidend is voor hen vanuit de wettelijke verplichting.

Tabel 3.6: Percentages van de brugklassen die aangaven dat onderstaande informatie zelden/nooit t/m vaak/altijd een rol speelde bij het plaatsen van leerlingen, per cohort

		2021-2022	2020-2021	2019-2020
Ervaring eerdere adviezen basisschool	Zelden/nooit	52,9	54,3	54,8
	Soms	25,0	23,6	23,1
	Regelmatig	12,5	12,0	12,0
	Vaak/altijd	9,6	10,1	10,1
Huiswerk attitude	Zelden/nooit	52,9	51,9	51,9
	Soms	27,9	29,8	30,8
	Regelmatig	13,5	12,0	11,5
	Vaak/altijd	5,8	6,2	5,8
Motivatie	Zelden/nooit	43,8	42,8	44,2
	Soms	29,8	33,2	31,7
	Regelmatig	15,9	13,9	14,9
	Vaak/altijd	10,6	10,1	9,1
Ondersteuning thuis	Zelden/nooit	61,1	60,6	61,1
	Soms	22,1	24,5	25,0
	Regelmatig	12,5	11,1	10,1
	Vaak/altijd	4,3	3,8	3,8
Score eindtoets	Zelden/nooit	24,0	27,4	25,0
	Soms	32,2	30,3	31,2
	Regelmatig	21,2	21,6	20,2
	Vaak/altijd	22,6	20,7	23,6
Specifieke ondersteuningsbehoeften	Zelden/nooit	12,0	12,0	11,5
	Soms	36,1	36,5	37,0
	Regelmatig	21,2	20,7	20,7
	Vaak/altijd	30,8	30,8	30,8
Toetsresultaten voorafgaand eindtoets	Zelden/nooit	28,4	28,8	28,4
	Soms	17,8	17,3	17,8
	Regelmatig	21,2	22,1	20,7
	Vaak/altijd	32,7	31,7	33,2
Wens ouders/verzorgers	Zelden/nooit	38,0	37,5	40,9
	Soms	39,4	42,3	38,9
	Regelmatig	15,9	13,5	13,5
	Vaak/altijd	6,7	6,7	6,7
Werkhouding	Zelden/nooit	43,3	42,8	42,3
	Soms	31,2	31,2	33,2
	Regelmatig	17,8	19,2	18,3
	Vaak/altijd	7,7	6,7	6,2

n = 208. Er waren geen significante verschillen tussen cohorten

PO-VO overleg

Veruit de meeste vo-vestigingen (175 van de 186; 94%, gewogen percentage = 93%) participeren in een po/vo-overleg. Van deze vestigingen gaf ongeveer de helft aan dat binnen dit overleg afspraken worden gemaakt over hoe het advies in het po tot stand komt, en ongeveer een derde van de vestigingen dat daarbij gebruik wordt gemaakt van plaatsingswijzers (Tabel 3.7).

Tabel 3.7: Percentages van de vestigingen die aangaven dat in het PO-VO overleg onderstaande afspraken worden gemaakt

	Percentage
PO- en VO-scholen maken afspraken over hoe het advies in het PO tot stand komt	48,8
VO-scholen gebruiken een plaatsingswijzer om het advies te bepalen	35,2

n = 175

Evaluatie van advies- en plaatsingsprocedure

Bijna alle brugklassen evalueerden de advies- en plaatsingsprocedure (Tabel 3.8). Die evaluatie vond voor ongeveer 80% van de brugklassen binnen de school plaats. Ongeveer de helft van de brugklassen evalueerde met (een aantal van) de toeleverende basisscholen en/of regionaal. In schooljaar 2021-2022 evalueerde 63% van de brugklassen de advies- en plaatsingsprocedure op minstens twee van deze drie niveaus.

Tabel 3.8: Percentages van de brugklassen waarbij de advies- en plaatsingsprocedure werd geevalueerd, per cohort

	2021-2022	2020-2021	2019-2020
Evaluatie binnen de school	81,7	79,8	76,9
Evaluatie met (een aantal van) de toeleverende basisscholen	56,7	53,4	51,9
Evaluatie regionaal	50,0	48,1	46,2
Geen evaluatie	3,4	4,3	5,8

n = 208. Er waren geen significante verschillen tussen de cohorten

Knelpunten bij de plaatsing

21% van de brugklassen gaf aan knelpunten te hebben ervaren bij het plaatsen van leerlingen in schooljaar 2021-2022. De brugklassen voor wie dit opging konden ook aangeven wat deze knelpunten dan waren (open vraag). Enkele knelpunten lagen binnen de eigen organisatie van de vo-scholen, maar de meeste knelpunten hadden betrekking op het kansrijk adviseren van de basisschool. Andere knelpunten die genoemd werden waren onvolledige informatie van de basisschool, een verkeerd/te hoog advies, wensen van ouders, en gewijzigde adviezen (naar aanleiding van de eindtoets) waardoor geschoven moest worden met de samenstelling van klassen.

3.3 Niveau van leerlingen, volgen van de ontwikkeling en herplaatsingen

In deze paragraaf beschrijven we het niveau van de leerlingen van de drie leerjaar 1 cohorten volgens de vo-afdelingen. Daarnaast brengen we in beeld hoe scholen hun leerlingen hebben gevolgd gedurende het schooljaar, en in hoeverre leerlingen zijn herplaatst.

Niveau van leerlingen

Bijna een derde van de brugklassen schatte het niveau van de leerlingen in leerjaar 1 cohort 2021-2022 lager in dan het basisschooladvies, en dit is een toename sinds corona (voor cohort 2019-2020 lag dit op bijna 12%; Tabel 3.9). Ook hebben leerlingen sinds corona vaker onvoldoende kennis en vaardigheden

voor het volgen van de vakken, en onvoldoende sociaal-emotionele en studievaardigheden. Zo gaf 57% van de brugklassen aan dat leerlingen van cohort 2021-2022 onvoldoende sociaal-emotionele vaardigheden hebben, en drie kwart van de brugklassen dat deze leerlingen onvoldoende studievaardigheden hebben. Daarnaast gaf 64% van de brugklassen aan dat de niveauverschillen tussen leerlingen van cohort 2021-2022 groot waren, terwijl dit voor corona bij minder brugklassen (48%) het geval was. We vonden ook dat brede/dakpanklassen significant vaker aangaven dat niveauverschillen groot waren dan categorale brugklassen: in schooljaar 2021-2022 was 74% van de brede/dakpanklassen en 57% van de categorale brugklassen het (helemaal) eens met deze stelling.

Tabel 3.9: Percentage van de brugklassen dat het (helemaal) oneens of eens is met onderstaande stellingen over het niveau van de leerlingen in leerjaar 1, per cohort

		2021-2022	2020-2021	2019-2020
		a	b	c
hoger dan basisschooladvies	Helemaal mee oneens	16,8	14,4	13,0
	Mee oneens	79,8	78,4	78,8
	Mee eens	2,4	6,2	7,2
	Helemaal mee eens	1,0	1,0	1,0
lager dan basisschooladvies	Helemaal mee oneens	9,1	10,1	12,5
	Mee oneens	59,6 c	64,4 c	76,0 a b
	Mee eens	27,9 c	24,5 c	11,5 a b
	Helemaal mee eens	3,4 c	1,0	a
leerlingen hebben voldoende kennis voor het volgen van de vakken	Mee oneens	24,5 c	18,3 c	8,7 a b
	Mee eens	73,6 c	79,3	87,0 a
	Helemaal mee eens	1,9	2,4	4,3
leerlingen hebben voldoende sociaal-emotionele vaardigheden	Helemaal mee oneens	6,7 c	3,8	1,9 a
	Mee oneens	50,5 b c	34,1 c a	17,8 a b
	Mee eens	41,8 b c	60,6 a c	77,9 a b
	Helemaal mee eens	1,0	1,4	2,4
leerlingen hebben voldoende studievaardigheden	Helemaal mee oneens	6,7	5,3	4,3
	Mee oneens	67,8 c	57,2 c	39,9 a b
	Mee eens	25,5 b c	37,0 a c	53,8 a b
	Helemaal mee eens		0,5	1,9
leerlingen hebben voldoende vaardigheden voor het volgen van de vakken	Helemaal mee oneens	1,0	0,5	1,0
	Mee oneens	44,7 c	34,1 c	17,8 a b
	Mee eens	53,8 c	64,9 c	78,4 a b
	Helemaal mee eens	0,5	0,5	2,9
niveauverschillen tussen leerlingen zijn groot	Helemaal mee oneens	1,0	1,9	2,9
	Mee oneens	35,1 c	40,4	49,5 a
	Mee eens	52,4	51,0	43,3
	Helemaal mee eens	11,5 c	6,7	4,3 a

n = 208. Letters geven significante verschillen tussen cohorten aan.

Volgen van de ontwikkeling van leerlingen

Tabel 3.10 geeft weer op welke manieren brugklassen de ontwikkeling van leerlingen in het eerste leerjaar volgden. De meeste manieren in de tabel worden door een meerderheid van de brugklassen regelmatig of vaak/altijd gebruikt. Het enige verschil tussen de drie cohorten is dat het gebruik van formatieve toetsen is toegenomen sinds corona.

Tabel 3.10: Percentage van de brugklassen dat aangaf de ontwikkeling van leerlingen in leerjaar 1 zelden/nooit t/m vaak/altijd op onderstaande manieren te volgen, per cohort

		2021-2022	2020-2021	2019-2020
		a	b	c
Gesprekken met ouders/verzorgers	Soms	3,8	3,8	5,3
	Regelmatig	40,9	42,8	40,9
	Vaak/altijd	55,3	53,4	53,8
Gesprekken tussen mentor en leerling	Soms	1,0	1,0	1,9
	Regelmatig	23,6	26,9	26,9
	Vaak/altijd	75,5	72,1	71,2
Informatie over sociale competenties	Zelden/nooit	2,9	3,4	2,9
	Soms	25,0	27,4	30,8
	Regelmatig	35,1	36,5	33,7
	Vaak/altijd	37,0	32,7	32,7
Inzet screeningsinstrumenten	Zelden/nooit	13,9	13,0	13,5
	Soms	34,6	34,6	34,1
	Regelmatig	21,6	22,6	21,6
	Vaak/altijd	29,8	29,8	30,8
Leerlingbesprekingen	Soms	2,4	1,9	3,8
	Regelmatig	30,3	31,2	28,4
	Vaak/altijd	67,3	66,8	67,8
Met formatieve toetsen	Zelden/nooit	4,3 c	9,1	15,4 a
	Soms	38,5	38,9	39,9
	Regelmatig	40,4	36,5	30,8
	Vaak/altijd	16,8	15,4	13,9
Met methode-gebonden toetsen	Zelden/nooit	2,9	2,9	2,9
	Soms	3,8	4,3	4,3
	Regelmatig	27,4	27,4	27,4
	Vaak/altijd	65,9	65,4	65,4
Met methode-onafhankelijke toetsen	Zelden/nooit	6,2	9,1	12,0
	Soms	24,5	26,4	25,5
	Regelmatig	32,7	31,2	30,8
	Vaak/altijd	36,5	33,2	31,7
Observaties van werkhouding	Zelden/nooit	2,9	2,9	3,4
	Soms	18,8	20,2	22,1
	Regelmatig	36,5	36,1	34,6
	Vaak/altijd	41,8	40,9	39,9

n = 208. Letters geven significante verschillen tussen cohorten aan.

Herplaatsingen gedurende het schooljaar

Tabel 3.11 geeft het gemiddelde percentage leerlingen weer dat herplaatst is gedurende het eerste leerjaar. In schooljaren 2019-2020 en 2020-2021 werd ongeveer 10% van de leerlingen tijdens het schooljaar herplaatst. 4% van de leerlingen ging naar een andere klas van hetzelfde niveau, 3% van de leerlingen werd op een hoger niveau geplaatst en 2% van de leerlingen op een lager niveau. Voor 1% van de leerlingen betrof het een ander type verplaatsing (bijvoorbeeld naar het speciaal onderwijs, of naar een andere reguliere school). Voor schooljaar 2021-2022 lagen deze percentage bij het invullen van de

vragenlijst halverwege het schooljaar op ongeveer de helft.

Tabel 3.11: Gemiddelde percentage van de leerlingen dat gedurende leerjaar 1 is herplaatst, per cohort en type herplaatsing

	2021-2022	2020-2021	2019-2020
	a	b	c
ander type herplaatsing	0,6	1,0	0,8
andere klas met zelfde niveau	2,1	3,8	4,4
hoger niveau	1,7	3,2	3,2
lager niveau	1,0 c	1,8	2,2 a
niet herplaatst	94,5 c	90,2	89,5 a

n = 208 brugklassen. Letters geven significante verschillen tussen cohorten aan. De lagere percentages in schooljaar 2021-2022 kunnen worden verklaard omdat de vragenlijst werd afgenomen toen dat schooljaar halverwege was.

Tabel 3.12 laat zien welke overwegingen of informatie in meer of mindere mate een rol speelden bij herplaatsingen gedurende het schooljaar. Dit verschilde niet tussen de drie cohorten. Informatie uit gestandaardiseerde toetsen, informatie van mentoren, en de vorderingen van leerlingen speelden bij ruim driekwart van alle brugklassen vaak/regelmatig tot altijd een rol, gevolgd door informatie van docenten (bij 58% van de brugklassen). Informatie vanuit de basisschool werd bij een kwart van alle brugklassen vaak/regelmatig tot altijd meegenomen. Brugklassen konden ook overige overwegingen/informatie die een rol speelden bij herplaatsingen aangeven. Deze waren met name gericht op motivatie van de leerling, welbevinden, wens van de leerling en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Tabel 3.12: Het percentage brugklassen dat aangaf dat onderstaande informatie of afwegingen zelden/nooit t/m altijd een rol speelden bij herplaatsingen, per cohort

		2021-2022	2020-2021	2019-2020
Informatie basisschool	Zelden/nooit	39,1	39,8	41,0
	Soms	36,6	37,3	36,0
	Vaak/regelmatig	11,2	11,2	11,8
	Altijd	13,0	11,8	11,2
Informatie docenten	Zelden/nooit	8,7	8,7	10,6
	Soms	32,9	32,3	32,3
	Vaak/regelmatig	32,3	32,3	31,1
	Altijd	26,1	26,7	26,1
Informatie mentoren	Zelden/nooit	7,5	6,8	8,1
	Soms	14,9	13,7	13,0
	Vaak/regelmatig	37,3	37,9	37,3
	Altijd	40,4	41,6	41,6
Informatie ouders/verzorgers	Zelden/nooit	33,5	34,2	36,6
	Soms	25,5	28,6	28,0
	Vaak/regelmatig	24,8	22,4	21,1
	Altijd	16,1	14,9	14,3
Informatie uit gestandaardiseerd e toetsen	Zelden/nooit	7,5	6,2	7,5
	Soms	11,2	10,6	10,6
	Vaak/regelmatig	35,4	36,0	35,4
	Altijd	46,0	47,2	46,6
Veranderingen context leerling	Zelden/nooit	21,7	22,4	23,6
	Soms	42,2	42,2	39,8
	Vaak/regelmatig	19,3	18,6	21,1
	Altijd	16,8	16,8	15,5
Vorderingen leerling	Zelden/nooit	13,0	11,2	11,2
	Soms	10,6	10,6	10,6
	Vaak/regelmatig	37,3	41,0	39,8
	Altijd	39,1	37,3	38,5

n = 161 (de brugklassen met herplaatsingen in minstens één van de cohorten). Er waren geen significante verschillen tussen cohorten.

3.4 Aanbod en begeleiding

In deze paragraaf beschrijven we hoe het aanbod en de begeleiding in brugklassen leerjaar 1 is vormgegeven, en hoe dit is veranderd sinds corona.

Niveau van lesgeven

45% van de brugklassen gaf aan in schooljaar 2021-2022 op hetzelfde niveau les te geven als voor corona (Tabel 3.13). In een deel van de brugklassen werd echter lesgegeven op een lager niveau dan voor corona voor onderdelen van vakken (21%) of voor sommige vakken (11%). Het (deels) op een hoger niveau lesgeven dan voor corona kwam zelden voor. Ook gaf bijna 40% van de brugklassen aan het niveau vaker af te stemmen op de behoeften van de leerlingen dan voor corona.

Tabel 3.13: Het percentage brugklassen dat aangaf in schooljaar 2021-2022 op een ander niveau les te geven ten opzichte van voor corona

	%
Hoger niveau alle vakken	0,0
Hoger niveau onderdelen van vakken	1,9
Hoger niveau sommige vakken	2,4
Lager niveau alle vakken	0,5
Lager niveau onderdelen van vakken	21,2
Lager niveau sommige vakken	11,1
Op hoogste niveau van de brugklas terwijl dat vóór corona het laagste niveau was	0,0
Op laagste niveau van de brugklas terwijl dat vóór corona het hoogste niveau was	0,5
We stemmen het niveau vaker af op de behoeften van de leerlingen	39,9
Zelfde niveau	44,7

n = 208

Organisatie van het onderwijs

Tabel 3.14 laat zien welke aanpassingen in de organisatie van het onderwijs de brugklassen sinds corona hebben gemaakt om beter aan te sluiten op de onderwijsbehoeften na corona. Ruim de helft van de brugklassen heeft sinds corona meer onderwijsassistenten ingezet. Meer mentorlessen en kleinere groepsgroottes komen bij ongeveer een derde van de brugklassen voor. Een klein deel van de brugklassen heeft een ander onderwijsmodel ingezet (10%) of de groepssamenstelling aangepast (6%). 12% van de brugklassen gaf aan niets in de organisatie van het onderwijs te hebben aangepast.

Verder gaven brugklassen bij de open antwoorden aan dat ze aanpassingen hebben gemaakt in het rooster zodat er meer tijd is voor maatwerk, extra lessuren aanbieden, en externe mensen hebben ingezet.

Tabel 3.14: Het percentage brugklassen dat aangaf onderstaande aanpassingen in de organisatie van het onderwijs te hebben gemaakt, ten opzichte van voor corona, om de aansluiting op de onderwijsbehoeften van de leerlingen in leerjaar 1 te bevorderen

	%
Ander onderwijsmodel ingezet	10,1
Geen aanpassingen	11,5
Grootte groep tijdens les verkleind	30,8
Meer mentorlessen	37,0
Meer onderwijsassistenten	52,9
Samenstelling groep aangepast	6,2

n = 208

Aansluiting op onderwijsbehoeften

Om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van leerlingen in leerjaar 1 gaven bijna alle brugklassen aan in het schooljaar 2021-2022 regelmatig tot vaak/altijd in te zetten op het bevorderen van de sociale en maatschappelijke ontwikkeling, en op het ontwikkelen van studievoordigheden (92 en 97% van de brugklassen, respectievelijk; Tabel 3.15). Hoewel dit in de twee schooljaren daarvoor ook al veel gebeurde, is dit verder toegenomen in schooljaar 2021-2022. Ook gaven brugklassen aan dat leraren vaker informatie over de ontwikkeling van leerlingen zijn gaan gebruiken om te differentiëren tijdens de

les.

We hebben ook getoetst of het gebruik van informatie over de ontwikkeling van leerlingen om te differentiëren vaker voorkwam in dakpan/brede brugklassen dan in categorale brugklassen, maar dit was niet het geval (56.1% van de dakpan/brede brugklassen en 58.7% van de categorale brugklassen gaf aan dit regelmatig tot altijd te doen, dit was geen significant verschil).

Tabel 3.15: Het percentage brugklassen dat aangaf op onderstaande manieren te zorgen dat hun lessen aansluiten op de behoeften van de leerlingen in leerjaar 1, per cohort

		2021-2022	2020-2021	2019-2020
		a	b	c
Er wordt ingezet op het bevorderen van de sociale en maatschappelijke ontwikkeling	Zelden/nooit		0,5	0,5
	Soms	8,2 b c	16,3 a	20,2 a
	Regelmatig	50,5	56,7	57,2
	Vaak/altijd	41,3 b c	26,4 a	22,1 a
Er wordt ingezet op het ontwikkelen van studievoordigheden (bijv. plannen)	Soms	3,4 b c	10,1 a c	22,6 a b
	Regelmatig	45,7	56,2	52,4
	Vaak/altijd	51,0 b c	33,7 a	25,0 a
Leraren gebruiken informatie over de ontwikkeling van leerlingen om te differentiëren in het aanbod tijdens de les	Zelden/nooit	1,0 c	3,8	5,3 a
	Soms	38,5	41,3	47,1
	Regelmatig	49,0	44,2	38,0
	Vaak/altijd	11,5	10,6	9,6

n = 208. Letters geven significante verschillen tussen cohorten aan.

Extra begeleiding

Tabel 3.16 geeft het gemiddelde percentage leerlingen met verschillende vormen van extra begeleiding weer in elk leerjaar 1 cohort. In schooljaar 2021-2022 kregen meer leerlingen begeleiding buiten de les door de vakdocent dan in de twee voorgaande schooljaren, en het percentage leerlingen dat begeleid werd door een huiswerkinstituut is ook toegenomen. Extra begeleiding bij studievoordigheden en zelfredzaamheid/weerbaarheid kwamen in schooljaar 2021-2022 ook vaker voor dan in schooljaar 2019-2020, en er is sinds corona meer contact met ouders/verzorgers. Daarnaast kregen in schooljaar 2021-2022 meer leerlingen extra culturele of sportactiviteiten aangeboden.

Tabel 3.16: Het gemiddelde percentage leerlingen met onderstaande vormen van extra begeleiding, per cohort

	2021-2022	2020-2021	2019-2020
	a	b	c
Aanbieden van extra culturele of sportactiviteiten	45,2 b c	29,6 a	28,4 a
Begeleiding door ouders/verzorgers	19,9	19,5	17,3
Extra begeleiding bij studievoordigheden	44,0 c	36,6	29,1 a
Extra begeleiding bij zelfredzaamheid/weerbaarheid	29,9 c	23,0	19,6 a
Extra oefenmateriaal	27,9	25,4	22,3
Individuele begeleiding of begeleiding in kleine groepen buiten de les door de vakdocent	30,1 b c	23,2 a	18,0 a
Individuele begeleiding of begeleiding in kleine groepen door een huiswerkinstituut	7,6 c	6,3	4,7 a
Individuele begeleiding of begeleiding in kleine groepen tijdens de les door de vakdocent	36,2	32,4	29,7
Individuele gesprekken met leerlingen	68,5	64,6	59,9
Meer contact met ouders/verzorgers	39,4 c	37,4	29,3 a

n = 208 brugklassen. Letters geven significante verschillen tussen cohorten aan.

We hebben ook getoetst of het percentage leerlingen met extra begeleiding in schooljaar 2021-2022 hoger was in brugklassen die aangaven dat leerlingen een lager niveau hebben dan het basisschooladvies, onvoldoende kennis hebben voor het volgen van de vakken, en onvoldoende studievoordigheden hebben (de brugklassen die het helemaal eens of eens waren met elk van deze stellingen, steeds vergeleken met de brugklassen die het er niet of helemaal niet mee eens waren, zie Tabel 3.9). In brugklassen die aangaven dat het niveau van de leerlingen lager is dan het basisschooladvies werden meer leerlingen begeleid door een huiswerkinstituut (Tabel 3.17). In brugklassen die aangaven dat de leerlingen onvoldoende kennis hebben voor het volgen van de vakken werden meer leerlingen begeleid door een huiswerkinstituut en werden meer leerlingen buiten de les begeleid door een vakdocent (Tabel 3.18). In brugklassen die aangaven dat de leerlingen onvoldoende studievoordigheden hebben werden meer leerlingen begeleid door een huiswerkinstituut, werden meer leerlingen buiten de les begeleid door een vakdocent, en kregen meer leerlingen extra oefenmateriaal (Tabel 3.19).

Tabel 3.17: Het gemiddelde percentage leerlingen met onderstaande vormen van extra begeleiding in brugklassen die wel en niet vonden dat het niveau van leerlingen lager was dan het basisschooladvies

	Niveau lager dan basisschooladvies	Niveau niet lager dan basisschooladvies
	a	b
begeleiding buiten les door vakdocent	35,9	27,4
begeleiding door huiswerkinstituut	11,8 b	5,7 a
begeleiding door ouders/verzorgers	22,2	18,9
begeleiding tijdens les door vakdocent	39,0	35,0
extra begeleiding bij studievaardigheden	41,0	45,4
extra oefenmateriaal	28,5	27,6

Letters geven significante verschillen aan.

Tabel 3.18: Het gemiddelde percentage leerlingen met onderstaande vormen van extra begeleiding in brugklassen die vonden dat leerlingen onvoldoende en voldoende kennis hebben voor het volgen van de vakken

	Onvoldoende kennis	Voldoende kennis
	a	b
begeleiding buiten les door vakdocent	41,4 b	26,4 a
begeleiding door huiswerkinstituut	13,0 b	5,8 a
begeleiding door ouders/verzorgers	15,5	21,4
begeleiding tijdens les door vakdocent	42,3	34,2
extra begeleiding bij studievaardigheden	51,1	41,8
extra oefenmateriaal	30,2	27,2

Letters geven significante verschillen aan.

Tabel 3.19: Het gemiddelde percentage leerlingen met onderstaande vormen van extra begeleiding in brugklassen die vonden dat leerlingen onvoldoende en voldoende studievaardigheden hebben

	Onvoldoende studievaardigheden	Voldoende studievaardigheden
	a	b
begeleiding buiten les door vakdocent	32,7 b	22,2 a
begeleiding door huiswerkinstituut	8,7 b	4,4 a
begeleiding door ouders/verzorgers	20,0	19,7
begeleiding tijdens les door vakdocent	35,6	38,2
extra begeleiding bij studievaardigheden	45,1	40,8
extra oefenmateriaal	30,8 b	19,4 a

Letters geven significante verschillen aan.

Knelpunten in het onderwijsaanbod

Bijna de helft van de brugklassen (48%) gaf aan in schooljaar 2021-2022 knelpunten te hebben ervaren in het bieden van een onderwijsaanbod dat past bij de behoeften van de leerlingen in leerjaar 1.

Bij een open vervolgvraag naar de aard van deze kenmerken gaven brugklassen aan dat ze knelpunten zagen bij leerlingen: minder sociaal-emotionele vaardigheden, minder studievaardigheden, een lager niveau dan het basisschooladvies en meer tijd nodig voor de groepsvorming. Daarnaast zorgde de vele lesuitval en het wisselende beleid van de overheid ervoor dat er onvoldoende continuïteit en structuur aan het onderwijs gegeven kon worden. Digitaal of hybride onderwijs leek in veel gevallen niet voldoende effectief (bijv. het missen van kennis en vaardigheden) en efficiënt (bijv. geen fysieke

gesprekken kunnen voeren over hoe het gaat met leerlingen) te zijn.

3.5 Plaatsing in leerjaar 1 en doorstroom naar leerjaar 2

In deze paragraaf beschrijven we de plaatsing van leerlingen in leerjaar 1 ten opzichte van hun adviesniveau, en de doorstroom van leerlingen na leerjaar 1. Deze resultaten zijn gebaseerd op de aanvullende data op leerlingniveau die scholen hebben aangeleverd.

Plaatsing in leerjaar 1 ten opzichte van het adviesniveau

Tabel 3.20 geeft per brugklatype leerjaar 1 en cohort weer hoeveel procent van de leerlingen op, boven, en onder hun adviesniveau zijn geplaatst (voor leerlingen waarbij een herzien advies was ingevuld is dit herziene advies gebruikt als adviesniveau, voor de overige leerlingen het schooladvies). Een voorbeeld van een 'plaatsing een half niveau boven het advies' is een leerling met een vmbo-b advies die in een vmbo-b/k klas is geplaatst. Een voorbeeld van een 'plaatsing een heel niveau onder het advies' is een leerling met een vwo advies die in een havo klas is geplaatst.

Een klein deel (minder dan 1%) van de leerlingen waarvoor data was aangeleverd was in een brede brugklas (meer dan twee niveaus) geplaatst. Deze brede brugklassen zijn niet meegenomen in de tabel omdat voor deze brugklassen de plaatsing t.o.v. het adviesniveau niet bepaald kan worden. Leerlingen waarvoor het basisschooladvies niet was ingevuld, of waarvan was aangegeven dat het advies onbekend was of dat de leerling geen advies had gekregen, (in totaal 8.5% van de leerlingen) zijn ook niet meegenomen in deze tabel.

Tabel 3.20: Plaatsing van leerlingen in leerjaar 1 t.o.v. hun adviesniveau (percentages), per brugklatype leerjaar 1 en cohort

Brugklatype		2019-2020	2020-2021	2021-2022
vmbo-b	half niv. boven advies			
	half niv. onder advies	22,0	16,1	22,1
	heel niv. boven advies*	2,2	2,0	1,6
	heel niv. onder advies	23,7	22,4	4,5
	op adviesniveau	52,1	59,5	71,8
	n	737	845	447
vmbo-b/k	half niv. boven advies	30,4	40,9	28,2
	half niv. onder advies	34,4	26,1	36,6
	heel niv. boven advies	0,4	0,6	1,0
	heel niv. onder advies	12,2	6,7	6,0
	op adviesniveau	22,6	25,7	28,1
	n	451	716	680
vmbo-k	half niv. boven advies	6,9	11,3	11,0
	half niv. onder advies	6,6	9,8	7,2
	heel niv. boven advies	1,5	1,5	0,9
	heel niv. onder advies	3,3	1,3	2,9
	op adviesniveau	81,6	76,2	78,0
	n	331	399	345
vmbo-k/(g)t	half niv. boven advies	24,8	40,1	29,5
	half niv. onder advies	32,1	21,9	25,1
	heel niv. boven advies	8,9	4,2	5,9
	heel niv. onder advies	2,8	0,9	1,1
	op adviesniveau	31,3	32,9	38,4
	n	246	334	271
vmbo-(g)t	half niv. boven advies	5,1	5,5	8,0
	half niv. onder advies	8,8	9,5	9,7
	heel niv. boven advies	3,0	1,3	2,5
	heel niv. onder advies	0,7	0,6	1,2
	op adviesniveau	82,4	83,1	78,7
	n	1.261	1.410	1.407
vmbo-(g)t/havo	half niv. boven advies	37,3	40,7	32,4
	half niv. onder advies	13,0	10,8	12,5
	heel niv. boven advies	2,3	1,5	1,0
	heel niv. onder advies	0,5	0,5	0,9
	op adviesniveau	47,0	46,5	53,2
	n	1.022	1.064	963
havo	half niv. boven advies	12,3	12,4	12,7
	half niv. onder advies	7,9	9,6	12,7
	heel niv. boven advies	1,2	0,9	1,0
	heel niv. onder advies	0,9	0,4	1,0
	op adviesniveau	77,7	76,7	72,6
	n	888	759	795
havo/vwo	half niv. boven advies	46,1	52,2	46,8
	half niv. onder advies	14,6	11,7	14,0
	heel niv. boven advies	3,1	2,7	5,2
	heel niv. onder advies			
	op adviesniveau	36,3	33,5	34,0
	n	1.580	1.695	2.032
vwo	half niv. boven advies	12,6	18,6	16,2
	half niv. onder advies			
	heel niv. boven advies	1,4	1,5	0,7
	heel niv. onder advies			
	op adviesniveau	86,1	79,9	83,1
	n	1.385	1.580	1.375

*Deze leerlingen hadden als advies praktijkonderwijs of voortgezet speciaal onderwijs.
NB: Met 'heel niv.' wordt 'minstens een heel niveau' bedoeld.

Samenvatting Tabel 3.20

Categorale brugklassen:

Ruim driekwart van de leerlingen in categorale brugklassen was op hun adviesniveau geplaatst (deze leerlingen hadden dus een enkel advies en waren op dat niveau geplaatst). Een uitzondering hierop waren leerlingen in vmbo-b klassen, hiervan was meer dan een kwart een half (16-22%) of zelfs heel (5-23%) niveau onder hun advies geplaatst. In vmbo-b klassen zaten dus relatief veel leerlingen met een vmbo-b/k of vmbo-k advies. In de andere categorale brugklassen kwam plaatsing een heel niveau onder het advies weinig voor (3% van de leerlingen in vmbo-k klassen, en ongeveer 1% in vmbo-(g)t en havo brugklassen; in vwo-klassen is plaatsing onder het advies onmogelijk). Wel waren in vmbo-k en in vmbo-(g)t klassen 7-10% van de leerlingen een half niveau onder hun advies geplaatst, en in havo-klassen was dit het geval voor 8-13% van de leerlingen. Deze leerlingen hadden dus dubbele adviezen en op het laagste niveau van hun dubbeladvies geplaatst. Vergelijkbare percentages van de leerlingen in categorale vmbo-k (7-11%), vmbo-(g)t (5-8%) en havo (12-13%) klassen waren een half niveau boven hun advies geplaatst (op het hoogste niveau van hun dubbeladvies), en in vwo-klassen lag dit percentage iets hoger (13-19% van de leerlingen).

Dakpan brugklassen:

In dakpanklassen was ongeveer de helft van de leerlingen een half niveau onder of boven hun advies geplaatst. Deze leerlingen hadden dus enkele adviezen en waren in een "voorzichtige" of kansrijke dakpanklas geplaatst. Het valt hierbij op dat leerlingen in vmbo-(g)t/havo en havo/vwo dakpanklassen veel vaker een half niveau boven dan onder hun advies geplaatst waren (verschil van 20-40 procentpunt). In vmbo-b/k en vmbo-k/(g)t dakpanklassen werden ongeveer evenveel leerlingen een half niveau onder als boven hun advies geplaatst, en in vmbo-b/k klassen werden in schooljaar 2021-2022 zelfs meer leerlingen een half niveau onder hun advies geplaatst (verschil van 8 procentpunt). Ook was 6-12% van de leerlingen in vmbo-b/k dakpanklassen een heel niveau onder hun advies geplaatst (dus met een vmbo-k/(g)t advies), terwijl dit percentage in de andere dakpanklassen onder de 3% lag. Tot slot kwam plaatsing een heel niveau boven het advies het vaakst voor in vmbo-k/(g)t (4-9%) en havo/vwo (3-5% van de leerlingen) klassen. In de overige dakpanklassen was dit minder dan 2,5%.

Doorstroom na leerjaar 1

Tabel 3.21 geeft per brugklastype leerjaar 1 en cohort weer hoeveel procent van de leerlingen in leerjaar 2 in een klas met hetzelfde niveau als leerjaar 1 zit, en hoeveel procent is opgestroomd t.o.v. leerjaar 1, afgestroomd t.o.v. leerjaar 1, blijven zitten, en in een brede klas (met meer dan twee niveaus) zit. Een voorbeeld van een half niveau afstroom is een leerling die in leerjaar 1 in een vmbo-b/k klas zat en in leerjaar 2 in een vmbo-b klas. Een voorbeeld van een heel niveau opstroom is een leerling die in leerjaar 1 in een vmbo-b klas zat en in leerjaar 2 in een vmbo-k klas. Leerlingen waarvan was ingevuld dat de plaatsing na leerjaar 1 onbekend was (bijvoorbeeld vanwege een verhuizing) of waarvan onduidelijk was naar welk niveau de ingevulde code onder 'plaatsing na leerjaar 1' verwees (ongeveer 2% van de leerlingen) zijn niet meegenomen in deze tabel. Leerlingen waarvan het basisschooladvies onbekend of niet ingevuld was zijn wel meegenomen in deze tabel. Dit verklaart waarom de aantallen (n) in Tabel 3.20 en Tabel 3.21 niet precies overeenkomen.

Tabel 3.21: Plaatsing van leerlingen in leerjaar 2 t.o.v. leerjaar 1 (percentages), per brugklatype leerjaar 1 en cohort

Brugklatype leerjaar 1		2019-2020	2020-2021	2021-2022
vmbo-b	breed		0,4	
	doubleren	3,8	4,4	4,6
	half niv. afstroom			
	half niv. opstroom	0,8	29,9	1,5
	heel niv. afstroom	1,3	1,5	1,5
	heel niv. opstroom	7,7	9,9	9,5
	zelfde niveau	86,5	53,9	82,9
	n	783	812	527
vmbo-b/k	breed			
	doubleren	0,7	1,2	0,8
	half niv. afstroom	5,6	7,0	7,2
	half niv. opstroom	6,8	9,7	7,0
	heel niv. afstroom	0,1	0,3	0,3
	heel niv. opstroom	9,3	8,6	3,8
	zelfde niveau	77,4	73,2	80,9
	n	677	725	916
vmbo-k	breed			
	doubleren			
	half niv. afstroom			
	half niv. opstroom			
	heel niv. afstroom	1,8	1,4	3,3
	heel niv. opstroom	8,2	14,4	6,6
	zelfde niveau	90,0	84,2	90,1
	n	341	417	363
vmbo-k/(g)t	breed			
	doubleren	0,3		0,6
	half niv. afstroom			1,9
	half niv. opstroom	13,6	12,1	16,4
	heel niv. afstroom	4,2	0,3	5,8
	heel niv. opstroom	0,6	2,7	0,3
	zelfde niveau	81,2	84,8	75,0
	n	330	330	360
vmbo-(g)t	breed			
	doubleren	5,9	0,8	0,9
	half niv. afstroom			
	half niv. opstroom	1,0	0,6	1,2
	heel niv. afstroom	3,8	3,4	4,7
	heel niv. opstroom	2,6	6,2	3,8
	zelfde niveau	86,7	89,0	89,4
	n	1.297	1.418	1.383
vmbo-(g)t/havo	breed			
	doubleren	1,6	1,7	1,8
	half niv. afstroom	40,1	39,2	38,7
	half niv. opstroom	25,7	24,9	28,8
	heel niv. afstroom	2,4	2,4	2,8
	heel niv. opstroom	2,7	4,1	2,8
	zelfde niveau	27,5	27,8	25,1
	n	1.095	1.010	993
havo	breed			
	doubleren	1,2	1,8	1,2
	half niv. afstroom	0,2	0,1	0,4
	half niv. opstroom		0,1	0,1
	heel niv. afstroom	6,6	6,8	8,5
	heel niv. opstroom	4,4	6,5	7,0
	zelfde niveau	87,6	84,7	82,8

Tabel 3.21: Plaatsing van leerlingen in leerjaar 2 t.o.v. leerjaar 1 (percentages), per brugklastype leerjaar 1 en cohort

	n	894	907	839
havo/vwo	breed			
	doubleren	0,6	1,1	1,1
	half niv. afstroom	39,7	35,1	37,2
	half niv. opstroom	22,9	20,0	19,6
	heel niv. afstroom	3,6	5,9	5,2
	heel niv. opstroom			
	zelfde niveau	33,2	37,9	36,9
	n	1.451	1.639	1.883
vwo	breed			
	doubleren	0,7	1,6	1,1
	half niv. afstroom		0,8	0,3
	half niv. opstroom			
	heel niv. afstroom	4,7	5,9	4,6
	heel niv. opstroom			
	zelfde niveau	94,6	91,7	94,0
	n	1.519	1.565	1.487
breed	breed	29,9	94,7	18,3
	doubleren			1,4
	niet breed	70,1	5,3	80,3
	n	77	57	71

Veranderingen tussen cohorten komen onder andere door veranderingen in het brugklasaanbod van bepaalde scholen. Zo is één school in schooljaar 2021-2022 overgestapt van categorale vmbo-b naar dakpan vmbo-b/k klassen in leerjaar 1 en 2, en dit verklaart het hoge percentage 'half niveau opstroom' voor cohort 2020-2021. Met 'heel niv.' wordt 'minstens een heel niveau' bedoeld.

Samenvatting Tabel 3.21

Categorale brugklassen leerjaar 1:

Van de leerlingen die in leerjaar 1 in een categorale klas waren geplaatst zat een grote meerderheid (> 80%) in leerjaar 2 in een klas van datzelfde niveau. Voor leerlingen in vwo klassen was dit zelfs meer dan 90%. De overige leerlingen in categorale brugklassen leerjaar 1 stroomden in leerjaar 2 meestal een heel niveau op of af (dus naar een categorale klas een niveau hoger of lager). Vanuit vmbo-b en vmbo-k brugklassen leerjaar 1 stroomden in leerjaar 2 meer leerlingen een heel niveau op (7-17%) dan af (1-3%). Vanuit vmbo-(g)t brugklassen stroomden ongeveer evenveel leerlingen een heel niveau op als af (3-6%), en vanuit havo brugklassen was de afstroom (7-9%) wat hoger dan de opstroom (4-7%). Vanuit vwo brugklassen stroomde 5-6% van de leerlingen een heel niveau af (opstroom was daar onmogelijk).

Dakpan brugklassen leerjaar 1:

Ongeveer driekwart van de leerlingen uit vmbo-b/k en vmbo-k/(g)t dakpan brugklassen zat in leerjaar 2 in hetzelfde type dakpanklas. De brugperiode voor vmbo dakpanklassen was op de meeste scholen dus meestal (minstens) twee jaar. Van de leerlingen uit vmbo dakpanklassen die in leerjaar 2 wel doorstroomden naar een categorale klas valt op dat leerlingen uit vmbo-k/(g)t dakpanklassen vaker naar het hoogste dan het laagste niveau van de dakpanklas doorstroomden (12-16% naar vmbo-(g)t, en minder dan 2% naar vmbo-k). Ook valt op dat leerlingen uit vmbo-b/k dakpanklassen relatief vaak een heel niveau opstroomden (4-9%). Van de leerlingen uit vmbo-(g)t/havo en havo/vwo dakpanklassen leerjaar 1 zaten in leerjaar 2 nog maar 25-37% in hetzelfde type dakpanklas, en waren de meeste leerlingen doorgestroomd naar een categorale

vmbo-(g)t, havo of vwo klas (half niveau op- of afstroom). De brugperiode voor vmbo-(g)t/havo en havo/vwo dakpanklassen was op het merendeel van de scholen dus maar één jaar. Het valt op dat leerlingen vanuit vmbo-(g)t/havo en havo/vwo dakpanklassen vaker naar het laagste dan het hoogste niveau van de dakpanklas doorstroonden (een verschil van 10-18 procentpunt). Ook stroomde 4-6% van de leerlingen uit havo/vwo dakpanklassen in leerjaar 2 een heel niveau af.

Samengenomen suggereren de resultaten uit Tabel 3.20 en Tabel 3.21 dat (i) een deel van de leerlingen in vmbo klassen in leerjaar 1 onder hun advies geplaatst wordt, en na leerjaar 1 opstroomt, en (ii) een deel van de leerlingen in vmbo-(g)t/havo t/m vwo brugklassen boven hun advies geplaatst wordt, en na leerjaar 1 afstroomt. Hier kunnen verschillende redenen voor zijn, waaronder de type brugklassen leerjaar 1 die worden aangeboden in combinatie met het aantal adviezen, en het niveau waarop wordt lesgegeven in de brugklas.

3.5.1 *Regressie analyses*

We hebben onderzocht of het percentage leerlingen dat in leerjaar 1 op of boven hun adviesniveau is geplaatst verschilde tussen (i) de drie cohorten, (ii) categorale en dakpan brugklassen, (iii) vmbo [vmbo-b t/m vmbo-(g)t] en havo-vwo [vmbo-(g)t/havo t/m vwo] brugklassen, (iv) leerlingen met een enkel en dubbel advies, (v) de mate van stedelijkheid, en (vi) het percentage APCG-leerlingen op de vestiging. Dit is gedaan met een multilevel logistisch regressiemodel (lme4 package in R), met random intercepten op het niveau van de vestiging en de klas binnen een vestiging. De uitkomstmaat was of elke leerling wel of niet (gecodeerd als, respectievelijk, 1 en 0) op of boven zijn/haar adviesniveau was geplaatst. Om verschillen tussen de drie cohorten te toetsen hebben we zowel een lineair als een kwadratisch effect van cohort opgenomen. Voor stedelijkheid is alleen een lineair effect opgenomen (met vijf niveaus). Leerlingen in vwo brugklassen zijn niet meegenomen in deze analyse omdat zij per definitie op of boven hun advies geplaatst zijn. Leerlingen in brede brugklassen (meer dan twee niveaus; < 1% van de leerlingen) zijn ook niet meegenomen omdat het lastig te bepalen is of zij onder, op, of boven hun advies zijn geplaatst.

De resultaten zijn samengevat in Tabel 3.22. Er was sprake van een kwadratisch effect van cohort, wat reflecteert dat leerlingen uit cohort 2020-2021 (ons middelste cohort; waarvoor de eindtoets niet doorging) vaker op/boven hun advies niveau zijn geplaatst dan leerlingen uit de cohorten daarvoor en daarna. Ook zijn leerlingen in havo-vwo brugklassen vaker op/boven hun advies geplaatst dan leerlingen in vmbo brugklassen, en dit verschil was sterker aanwezig in dakpan- dan in categorale klassen (categoraal vs. dakpan * vmbo vs. havo-vwo interactie). Verder zijn leerlingen met een enkel advies vaker op/boven hun advies geplaatst dan leerlingen met een dubbel advies. Het percentage leerlingen dat op/boven hun advies is geplaatst hing niet samen met de mate van stedelijkheid of het percentage APCG-leerlingen op een vestiging, en ook was er geen lineair effect van cohort.

Tabel 3.22: Resultaten van het multilevel logistische regressiemodel met als afhankelijke variabele de (logit van de) kans op plaatsing op of boven het adviesniveau in leerjaar 1

	beta	SE	odds ratio	z	p
intercept	2,5	0,2	11,8	12,4	0,000
categoraal vs. dakpan	-0,2	0,4	0,8	-0,6	0,538
vmbo vs. havo-vwo	-1,4	0,3	0,2	-4,3	0,000
cohort-lineair	0,0	0,0	1,0	0,4	0,671
cohort-kwadratisch	-0,2	0,0	0,8	-4,6	0,000
enkel vs. dubbel advies	0,2	0,0	1,2	4,3	0,000
stedelijkheid	-0,2	0,1	0,9	-1,6	0,106
percentage APCG-leerlingen	-0,8	0,7	0,5	-1,1	0,270
categoraal vs. dakpan * vmbo vs. havo-vwo	1,5	0,5	4,4	3,1	0,002

beta = regressiecoëfficiënt, SE = standaardfout van de regressiecoëfficiënt

Dezelfde analyse hebben we ook uitgevoerd voor de plaatsing in leerjaar 2. In deze analyse was de uitkomstmaat of elke leerling in leerjaar 2 wel of niet op of boven zijn/haar adviesniveau was geplaatst. Verder was het regressiemodel identiek aan het vorige; de regressors 'categoraal vs. dakpan' en 'vmbo vs. havo-vwo' hadden dus weer betrekking op de brugklassen leerjaar 1.

De resultaten zijn samengevat in Tabel 3.23. We vonden dezelfde effecten van cohort (een kwadratisch, maar geen lineair effect) en enkel vs. dubbel advies als in de vorige analyse. In tegenstelling tot de vorige analyse kwam uit deze analyse geen verschil tussen vmbo en havo-vwo brugklassen leerjaar 1 (wat verklaard kan worden door de grotere opstroom vanuit vmbo dan vanuit havo-vwo brugklassen, zie Tabel 3.21). Wel liet deze analyse zien dat leerlingen die in leerjaar 1 in een categoriale klas waren geplaatst in leerjaar 2 vaker op of boven hun advies zaten dan leerlingen die in leerjaar 1 in een dakpanklas waren geplaatst. Tot slot kwam uit deze analyse dat op vestigingen met meer APCG-leerlingen minder leerlingen in leerjaar 2 op of boven hun adviesniveau zaten.

Tabel 3.23: Resultaten van het multilevel logistische regressiemodel met als afhankelijke variabele de (logit van de) kans op plaatsing op of boven het adviesniveau in leerjaar 2

	beta	SE	odds ratio	z	p
intercept	1,3	0,2	3,8	7,5	0,000
categoraal vs. dakpan in leerjaar 1	0,8	0,2	2,1	3,1	0,002
vmbo vs. havo-vwo in leerjaar 1	-0,1	0,3	0,9	-0,5	0,632
cohort-lineair	-0,0	0,0	1,0	-0,3	0,742
cohort-kwadratisch	-0,2	0,0	0,8	-5,2	0,000
enkel vs. dubbel advies	-0,6	0,0	0,5	-30,8	0,000
stedelijkheid	-0,1	0,1	0,9	-1,1	0,256
percentage APCG-leerlingen	-1,5	0,6	0,2	-2,4	0,016
categoraal vs. dakpan * vmbo vs. havo-vwo	-0,1	0,4	0,9	-0,3	0,759

4 Kwalitatieve resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten behorende bij het kwalitatieve deel van dit onderzoek, dat bestond uit open interviews met mentoren (paragraaf 4.1). Daarna presenteren we de door de inspecteurs geregistreerde informatie uit de gesprekken met de schoolleiding/brugklascoördinatoren en leerlingen (paragraaf 4.2 en 4.3).

4.1 Resultaten open interviews met mentoren

Deze resultaten zijn onderverdeeld in dezelfde hoofdthema's als de kwantitatieve resultaten, met uitzondering van brugklasaanbod (omdat de gesprekken zich richtten op individuele leerlingen kwam dit weinig ter sprake): (i) Plaatsingsprocedure, (ii) Niveau van leerlingen, volgen van de ontwikkeling en herplaatsingen, (iii) Aanbod en begeleiding, en (iv) Plaatsing in leerjaar 2.

4.1.1 Plaatsingsprocedure

Warme overdracht

Bij de warme overdracht bellen brugklascoördinatoren, IB-ers, of vo-mentoren/docenten bijvoorbeeld met docenten uit de basisschool of er wordt een bijeenkomst georganiseerd waar meerdere mentoren en basisschooldocenten aansluiten.

Een aantal mentoren gaf aan bij de warme overdracht te zijn geweest, of met de basisschoolleerkracht te hebben gesproken over bepaalde leerlingen, bijvoorbeeld als de basisschool of de mentor zelf hier behoefte aan had. Er waren echter ook meerdere mentoren die niet bij de warme overdracht betrokken waren geweest. Bij leerlingen met speciale problematiek/zorgbehoefte/vanuit het speciaal (basis)onderwijs komt contact van mentoren met de basisschool vaker voor. Er waren ook mentoren die vertelden dat ze (nog) geen contact met de basisschool hebben gehad, maar dit wel nuttig zouden vinden.

Dus niet alle leerlingen die je binnenkrijgt, maar wel degene waarvan jij denkt, hé dat zou ik graag willen weten of als er gezegd is van ik wil graag contact.

Mentoren noemen vaak dat ze het schooladvies, en soms ook de eindtoetsscore of andere overdrachtsinformatie, kunnen inzien in het leerlingvolgsysteem (LVS) of in een startdocument/onderwijskundig rapport (OKR). Sommige mentoren maken hier gebruik van en lezen zich uitgebreid in, anderen niet of alleen als er problemen optreden.

Meerdere mentoren gaven expliciet aan dat zij bij binnenkomst van de leerling eerst zelf een beeld willen vormen van de leerling en dus niet meteen de informatie uit de overdracht met de basisschool gebruiken of tot zich nemen. Redenen die zij daarvoor geven zijn: ze willen niet meteen een label op leerlingen plakken, onbevooroordeeld zijn, met een blanco blik starten, zelf een mening vormen over de leerling, de leerling eerst laten landen en eerst aandacht voor groepsvorming hebben. Ook noemen mentoren dat 'dingen vanzelf bijtrekken', of ze halen informatie bij de ouders/leerling zelf op.

Sommige van deze mentoren geven aan dat zij na verloop van tijd wel de informatie inkijken omdat het hen extra informatie kan opleveren (bijv. na de eerste kennismaking, na een paar weken, of als er een probleem ontstaat). Andere mentoren geven aan dat de informatie vanuit het basisonderwijs niet altijd overeenkomt met hoe de mentor de leerling ervaart. Verder geven mentoren aan wat hun beeld is over het niveau van de leerling bij binnenkomst en wat ze (niet) weten over het basisschooladvies, dit wordt beschreven in de paragraaf 4.1.2 (Niveau van leerlingen bij binnenkomst).

Mentor: Aan de andere kant probeer je er ook wel weer blanco in te gaan. Ik vind het nadeel altijd als je begin van het jaar van alle leerlingen precies weet wat er gespeeld heeft...

Mentor: Dat vind ik moeilijk ook omdat ik best wel vaak de ervaring heb dat kinderen die met een labeltje op school binnenkomen het hier fantastisch doen en echt niet opvallen en hartstikke goed meedraaien.

Mentor: Ik heb meestal dat ik eerst zelf ga kijken en ga aanvoelen wat een leerling nodig heeft of hoe een leerling is en als ik denk, hey dit is toch interessant, dan pak ik dat erbij, dat is altijd wel beschikbaar voor mij. [...] er staat een gesprek in over dyscalculie, een verslag daarvan, dus dat kan ik allemaal erbij pakken als ik dat wil. Maar dat is inderdaad niet wat ik als eerste doe. Eerst even kijken en aanvoelen hoe een leerling is.

Knelpunten bij (warme) overdracht

Als knelpunten bij de overdracht geven mentoren aan dat de kwaliteit/inhoud van het po-vo rapport/OKR wisselt per basisschool(docent). Soms zijn deze uitgebreid en bevatten ze concrete handvatten, soms zijn ze ook heel beperkt. Zo noemt een mentor dat ze graag meer informatie vanuit de basisschool had willen ontvangen over leerdoelen of vaardigheden/kennis waar nog aan gewerkt moet worden; gebrek hieraan zorgt ervoor dat het nu soms wat aftasten is in het begin. Andere mentoren zijn wel tevreden over de informatie. Daarnaast geven mentoren als knelpunten aan dat ze het overdrachtsdocument van de basisschool te laat ontvangen of er zelf achteraan moeten gaan, soms niet alle informatie ontvangen omwille van de AVG of akkoord van de ouders, geen tijd hebben om de informatie van de leerling te achterhalen of het niet altijd eens zijn met/twijfelen over het schooladvies (zowel een te hoog als te laag advies).

Inspecteur: En hé, hij zat dus qua rekenen niet op niveau? Wat voor niveau heeft ie dan?

Mentor: Dat weet ik eigenlijk niet, want we zijn heel voorzichtig met informatie elke keer geven vanwege AVG wetgeving dus ik heb daar nu even geen zicht op. Ik weet alleen in gesprekken met zorgcoördinator en ouders dat het niet op niveau van havo is.

Plaatsing

Meerdere mentoren vertellen dat ze niet betrokken waren bij de plaatsing van hun mentorleerlingen. Ze geven aan dat met name de plaatsings-/overdrachtscommissie, de afdelingsleider, leerjaarcoördinator, en/of IB-er betrokken is bij de plaatsing van leerlingen, en in sommige gevallen ook de ouders. Daarom weten ze vaak niet hoe een leerling in de basisschool

presteerde, hoe het schooladvies tot stand is gekomen, en waarom een leerling op een bepaald niveau is geplaatst (bijv. kansrijk of juist voorzichtig). Sommige mentoren weten dit wel via een collega uit de plaatsingscommissie. Mentoren geven aan dat ze ervan uitgaan dat leerlingen zijn geplaatst volgens hun advies.

We hoorden van meerdere mentoren dat leerlingen in een kansrijke dakpanklas geplaatst worden, tenzij er bepaalde problematieken spelen zoals dyslexie of leerproblemen.

Mentoren noemen verschillende redenen waarom leerlingen kansrijk of juist voorzichtig geplaatst worden. Redenen om leerlingen kansrijk te plaatsen waren: het voordeel van de twijfel geven (vanwege corona) of potentie zien, de leerling liet een grote stijging in zijn/haar ontwikkeling zien in de laatste jaren van de basisschool, de leerling moet het niet te makkelijk krijgen, en ouders willen een hoger niveau openhouden. Redenen om leerlingen voorzichtig te plaatsen waren: corona-gerelateerde achterstanden (ook op sociaal-emotioneel vlak), de leerling moet het wel naar z'n zin hebben op school, een hoger niveau kwam er nog onvoldoende uit, een lager niveau is makkelijker/komt in elk geval goed, de leerling heeft geen vertrouwen in zichzelf en laat een hoger niveau daarom niet zien, succeservaringen willen geven, geen school met een hoger niveau in de buurt, de leerling is erg praktijkgericht/druk/niet veel zitvlees, of niet willen dat de leerling op zijn tenen loopt.

Ouders hebben in sommige gevallen tot op een bepaalde hoogte invloed op de plaatsing van leerlingen. De wens van ouders is vaak wel geregistreerd, mentoren die hierover praten geven aan geen druk van ouders te ervaren.

Een mentor vertelde ook dat er binnen een vwo brugklas twee klassen zijn gevormd met verschillende samenstelling van leerlingen, bijv. een groep sterke leerlingen en een groep leerlingen waarover meer twijfel is of ze het niveau aankunnen.

In sommige gevallen wordt er na de kennismakingsdag voor de zomer een plaatsingsoverleg georganiseerd. Tijdens dit overleg wordt er gekeken hoe leerlingen het best geplaatst kunnen worden.

Mentor vmbo-(g)t klas: ... aan het einde van die dag dan hebben we heel veel gezien en heel veel gehoord en de opvallende zaken die bespreken we dan bij mekaar. Dan gaan we kijken naar, ik ben mentor van de eerste, P. is mentor en J. is mentor van de eerste. Dan gaan we kijken, sowieso welke kinderen moeten bij elkaar en dan welke mentor zou daarbij passen? Op die manier proberen we eigenlijk het een beetje te stroomlijnen. Zou zeker niet zeggen dat dat altijd goed gaat of dat de dingen die je dan ziet dat je die gedurende het schooljaar ook ziet, maar dan hebben we in ieder geval een soort van eerste indruk.

Enkele mentoren geven aan dat zij ook een terugkoppeling geven aan de basisschool over de ontwikkeling van de leerling, bijv. bij de overdracht van nieuwe leerlingen (soms is dat beleid en soms is dit afhankelijk van individuele docenten). Het komt ook voor dat mentoren tijdens het schooljaar contact met de basisschool opnemen om opvallend gedrag te bespreken. Andere mentoren geven aan dat er geen terugkoppeling wordt gedaan naar de basisschool over de verder ontwikkeling van de leerling. Mentoren hebben het in de gesprekken weinig over de evaluatie van de advies- en plaatsingsprocedure.

4.1.2

Niveau van leerlingen, volgen van de ontwikkeling en herplaatsingen

Niveau van leerlingen bij binnenkomst

De mentoren die we gesproken hebben vertellen weinig over het niveau van de leerlingen bij binnenkomst. Voor enkele leerlingen, met gedragsproblemen of dyslexie, vertellen de mentoren dat ze afkomstig zijn uit het speciaal onderwijs (of speciaal basisonderwijs – dat is niet steeds duidelijk). Over deze leerlingen vertellen ze dat ze informatie hebben gelezen uit het overdrachtdossier of het OKR. Verder vertellen mentoren bij dit onderwerp vooral over de toetsen en/of screenings die op de vo-school plaatsvinden. Enkele mentoren relateren deze informatie aan de informatie van de basisschool (als de inspecteur er om vraagt). Het lijkt erop dat mentoren zich over het algemeen niet bezighouden met de vraag welk basisschooladvies de leerling had en dus ook niet of dat past bij de klas waarin de leerling zit en de prestaties die hij of zij laat zien.

Mentor vmbo-(g)t/havo: Maar we kijken niet op school naar een leerling dat je echt zegt: nou, jij kwam binnen met dit en dit advies en nu zien we dit. Omdat de ontwikkeling natuurlijk helemaal niet op die manier werkt."

Inspecteur: En die leerling is binnen gekomen in MAVO-HAVO 1?

Mentor: Ja.

Inspecteur: En wat was haar advies?

Mentor: Dat zou ik eigenlijk...moet ik dat even opzoeken? Ik weet niet of het MAVO of MAVO/HAVO was.

Inspecteur: Eh...hoeft niet perse op te zoeken hoor.

Mentor: Maar het was één van die twee. MAVO of MAVO/HAVO.

Mentor: ...zó ver onderuit te gaan. Nee. Daar geloofden we ook niet in. We hebben een dia-taaltoets. Die nemen we altijd af in klas 1. Die hebben we ook bekeken natuurlijk, uitvoerig. Nou, daaruit bleek wel weer een ander beeld dan de basisschool.

Mentoren zijn op de hoogte van problemen die spelen (bijv. met thuissituatie/stoornissen), door (mentor)gesprekken met de leerling, de basisschool, en/of de ouders. Mentoren vertellen soms ook hoe zij hier op school mee omgaan.

Mentoren vertellen of de leerling lekker in zijn vel zit, of ze veel vrienden en vriendinnen hebben, en of ze bijvoorbeeld sociaal (on)handig, rustig, verlegen, hulpvaardig, of ondeugend zijn.

Mentor brede brugklas: Nou gewoon heel attent, heel aardig en fatsoenlijk, maar wel aanwezig. Deed overal goed aan mee, toen ook al bij die introductiebijeenkomst ook al. Nou, toen na de vakantie, toen begon het hele feest natuurlijk. Hij was vanaf dat moment gewoon altijd, het is een hele prettige leerling om erbij te hebben. Hij is altijd open, wakker, eerlijk, goed aan te spreken op zijn gedrag. Zijn enthousiasme zit hem af en toe weleens een beetje in de weg. Hij kan wel, juist doordat hij zo vrolijk is en doordat hij eigenlijk wel in de smaak valt bij iedereen, het is niet zo dat er mensen zijn die hem niet leuk vinden in de klas of wat dan ook. Daardoor ligt hij heel goed in de groep. Maar dat kan natuurlijk ook weleens een valkuil zijn.

Volgen van de ontwikkeling in leerjaar 1

Cognitieve ontwikkeling

Mentoren noemen meerdere manieren waarop de cognitieve ontwikkeling van leerlingen wordt vastgesteld en gevolgd. Bij sommige scholen worden aan het begin van het schooljaar genormeerde toetsen (DIA, cito-vas) voor de kernvakken afgenomen (nulmeting, één mentor noemt dat dat dit schooljaar voor het eerst gebeurde). Meerdere mentoren noemen dat leerlingen die daar laag op scores extra aandacht/ondersteuning van vakdocenten krijgen. Sommige, maar niet alle, mentoren vergelijken dit met hoe de leerling op de basisschool presteerde/het schooladvies. De genormeerde toetsen worden (op vmbo) ook gebruikt voor het vaststellen van een LWOO-indicatie. Ook gedurende het schooljaar worden testen op gebied van rekenen en taal afgenomen. Leerlingen worden soms getest voor dyslexie door een extern bureau of op school. Eén mentor noemt dat alle leerlingen in leerjaar 1 gescreend worden (eerst via een dictee, leerlingen die daarbij opvallen worden na 8 weken opnieuw getoetst/gescreend door de docent Nederlands, en wie daarop uitvalt krijgt een officiële screening door een bureau). Sommige mentoren nemen een sociogram af. Een andere mentor vraagt een intelligentietest aan bij zorgen over de informatieverwerkingssnelheid.

Veel mentoren zijn goed op de hoogte van hoe leerlingen presteren op de verschillende vakken. Mentoren hebben persoonlijke gesprekken met leerlingen (en soms ouders) als ze zien dat toetsen slecht worden gemaakt. Vakdocenten houden per leerling bij of er zorgen zijn over het niveau en/of de werkhouding (bijv. in een Excel-bestand, kleurenoverzicht of in het leerlingvolgsysteem). Formatieve toetsen worden door enkele mentoren genoemd. Mogelijk werd dit niet vaker genoemd omdat andere docenten dit doen, niet de mentor.

Mentor: Ik doe weleens dan een soort van kleine formatieve toets door middel van een quizje ofzo of ik check gewoon een vraag bij hem en ik merk eigenlijk in de les vaak dat het dan niet gevallen is. Dat het kwartje niet gevallen is, dat hij het niet zo goed begrijpt.

Mentor: Wij werken met formatieve en summatieve toetsen. Dus met name met die formatieve toetsjes. Kijken van hoe zo'n kind in het proces waar zij staat na het proces naar het einddoel. Dat geeft natuurlijk wel wat informatie. Maar goed, dat gebeurt dan uiteindelijk bij mijn collega's. En die dan weer aan mij de informatie geven.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Mentoren vertellen over de sociaal-emotionele ontwikkeling of aandachtsproblemen (faalangst wordt ook genoemd) van leerlingen. Mentoren krijgen hier een beeld van door observaties in de klas, gesprekken met leerling/ouders, informatie van de basisschool, andere vo-docenten, het leerlingvolgsysteem, en/of vragenlijsten. Meerdere mentoren noemen dat ze gesprekken met leerlingen hebben en/of contact met ouders opnemen (voor meer informatie), leerlingen corrigeren/aanspreken op vervelend gedrag, en afspraken maken over werkhouding/gedrag in de klas.

Mentor: ... de leerling vult dan altijd een zaakje in, dat is dan een welbevindingsonderzoek zeg maar. En daar scoort zij op zelfvertrouwen heel laag, dus qua zelfvertrouwen, zelfbeeld zit ze daar heel laag. Maar ze scoort wel op algemene schoolveiligheid hier heel hoog [...] Wij zetten daar vanaf het begin als mentoren ook vaak op in, positieve groepsvorming zeg maar.

Leerlingvolgsysteem (LVS)

Mentoren geven in verschillende gesprekken aan dat zij gebruik maken van het LVS om de voortgang van leerlingen bij te houden. Hoe het LVS hierin gebruikt wordt verschilt: soms worden alleen cijfers en verzuim geregistreerd, in andere gevallen ook afspraken die gemaakt zijn tijdens de leerlingbesprekingen, informatie van de basisschool of voortgang/feedback per vak.

In sommige gevallen wordt er informatie op verschillende plekken geregistreerd (bijv. het LVS, een eigen systeem van de school, en/of per mail). Mentoren en docenten hebben toegang tot deze informatie, maar voor docenten is soms maar een gedeelte van de informatie inzichtelijk.

Om de informatie inzichtelijker te maken worden er handelingsplannen per groep gemaakt.

Leerlingbesprekingen

Heel wat mentoren geven aan dat er periodiek leerlingbesprekingen worden georganiseerd op de school (bijv. 2 of 3 keer per schooljaar). De invulling daarvan verschilt per school. Zo geven sommige mentoren aan dat alle leerlingen besproken worden terwijl andere mentoren aangeven dat het enkel gaat om de leerlingen waarbij 'wat aan de hand is'. Daarnaast zijn er soms ook andere overleggen waar leerlingen besproken worden, zoals een zorgoverleg. Volgens enkele mentoren wordt de voortgang van de leerlingen besproken aan de hand van de cijfers en 'zachte' kenmerken van de leerlingen en wordt dit in sommige gevallen onderbouwd met vb. RTTI-gegevens (methode-onafhankelijk toetsen voor formatieve evaluatie). Enkele mentoren geven aan dat de afspraken uit die bespreking worden vastgelegd in het LVS. Eén mentor vertelde dat er een nieuw overleg wordt gepland na 4 weken om de afspraken op te volgen. Op sommige scholen is er naast een klassenmentor ook een persoonlijk mentor per leerling. Die houdt dan vaak in de gaten of er voor de leerlingen die hij/zij onder haar hoede heeft gebeurt wat afgesproken is. Mentoren geven ook aan dat de vakdocent hen op de hoogte houdt van hoe het met de leerlingen gaat tijdens keuzewerktijd. Het lijkt dan soms zo te werken dat de vakdocent geen begeleiding in zijn eigen les geeft, maar bijvoorbeeld wel tegen de mentor zegt: "het gaat niet zo goed met deze leerling voor mijn vak, kun je ervoor zorgen dat deze leerling in de keuzewerktijd wat extra's doet voor mijn vak".

Mentor havo: Dan verlies je het overzicht. Dus meestal spreken we af: in het logboek ziet de mentor het. Die heeft toestemming. En de zorg. Het zorgteam op school heeft toestemming om het in te zien. Maar de afspraken die deel ik gewoon met de lesgevende docenten van 'm. En dat gaat gewoon in de mail. Gebruiken we de afkorting. En dan even kort de afspraken op een rij.

Daarnaast is er ook vaak tussendoor overleg over leerlingen. Bijzonderheden worden bijvoorbeeld gedeeld in een groepschat of via de mail. Op kleine scholen worden er ook vaak dingen gedeeld via de wandelgangen of in de lerarenkamer waar bijv. een aanpak in de les die werkt voor een leerling wordt besproken.

Gevolgen van corona op het niveau van leerlingen in leerjaar 1

Mentoren geven aan dat corona een invloed heeft gehad op de ontwikkeling van leerlingen, met name op de studievaardigheden, motivatie, sociaal-emotionele vaardigheden (hoe ga je om met elkaar), discipline en structuur. Dat komt volgens hen door de vele lesuitval, leerlingen die lessen misten door ziekte/quarantaine of een thuissituatie die niet geschikt was. Dit vraagt nu tijdens de lessen veel van de differentiatievaardigheden van docenten. Er wordt

extra ondersteuning geboden en er wordt meer structuur aangebracht in de lessen om hiermee aan de slag te gaan.

Andere mentoren geven aan dat corona minder tot geen invloed heeft gehad op leerlingen in leerjaar 1 (bijv. geen verschil in de cito-resultaten in vergelijking met vorige jaren) maar wel op leerlingen in leerjaar 2-3 of op leerlingen van de bovenbouw.

Mentor: Er staat een vraag en ze lezen niet, gewoon de vraag ook al niet en de volgende al bijna helemaal niet. [...] Ik had laatst nog een voorbeeld van, wat voor type blessure heeft deze persoon, leg uit waar je dat aan ziet. Dan lezen ze: welke type blessure heeft deze persoon. Schrijven ze antwoord op, de rest lezen ze niet, gaan ze door.[...] Dat is echt een trend wat ik bij leerlingen zie, dat ze gewoon niet de tijd nemen om te lezen.
Inspecteur: En dat vind je toegenomen, dat dat meer speelt nu dan voorheen?
Mentor: Extreem, zo extreem. Ja, heel erg.

Sommige mentoren vertellen ook of leerlingen veel of weinig last hebben gehad van de lockdowns. En ook over hun eigen problemen daarmee.

Mentor vmbo-(g)t: Dat is natuurlijk de grote frustratie...Waar je net op faalt, zeg maar, als docent-zijnde, omdat je die leerling niet ziet. Je kan hooguit regelmatig bellen. Ik belde ze iedere week, of zag ze een aantal keren per week...bijna niet.
Zij is wel een kind wat gedurende de lockdown constant wel contact had met klasgenoten.
Dus zij is wel sociaal vaardig genoeg om...dat had ze ook wel nodig, om die contacten te onderhouden. Ze is niet in isolement en in 'game-stand' of zo gaan zitten.

Soms komt het vanzelf goed met leerlingen en vertonen leerlingen beter gedrag als ze gewend zijn aan de nieuwe situatie/klas/school. Ook komt het voor dat de mentor vindt dat de leerling nog heel jong is. Sommige leerlingen hebben wat meer moeite of tijd nodig dan anderen om zich te settelen in de klas. Bepaalde leerlingen kennen nog niemand als ze op het voortgezet onderwijs starten. Daardoor zijn een aantal leerlingen nog wat timide, maar komen later wel los.

Mentor: Nog steeds wel een beetje voorzichtig natuurlijk. Je kan niet gelijk al zeggen ik ben helemaal blij. Natuurlijk kijk je even om je heen en die kinderen vielen nog wel mee in de klas. Dat vond ze wel. Maar niet gelijk al van ja ik ga er 100% voor. Dat moest zeker wel groeien en dat is dus wel het stukje... Na elke periode schrijf je een stukje voor de leerling en ik vond eigenlijk heel mooi wat die moeder erachteraan schreef. Want ik heb geschreven, "wat leuk om te zien dat je het naar je zin hebt in onze klas en dat ik je mentor mag zijn". Want dat heb ik ook wel aangegeven. En wat die moeder schrijft, dat vond ik heel mooi.
Inspecteur: En wanneer was dit?
Mentor: Dat was december, dat was net voor de kerstvakantie. Dus, nou ja, drie maanden later, in september zijn we begonnen, zoiets. En dan zegt die moeder, "van een gebroken dood vogeltje op de kennismakingsdag, naar de feniks die je nu bent".

Meerdere mentoren geven aan dat gedragsproblematiek de afgelopen twee jaar is toegenomen, maar vinden het lastig te zeggen of dat door corona komt. Hoe een leerling presteert ligt volgens een mentor aan een combinatie van factoren.

Mentor: ... het is voor mij lastig om nou exact te duiden van: dat komt door die keuzewerktijd-Nederlands. Ik denk dat het een combinatie is van: ik vind het fijn op school. Ik heb vriendinnen gemaakt. De boel loopt weer. Ik heb in de gaten wat ze van mij verwachten. En al die kleine dingetjes bij elkaar maken dat ze een beetje vertrouwen in zichzelf is gaan krijgen.

Herplaatsing van leerlingen in leerjaar 1

Mentoren beschrijven de herplaatsing van leerlingen gedurende het schooljaar een aantal keren. Ze geven hierbij aan dat dit met name in uitzonderlijke gevallen gebeurt en na een goede afweging met leerling, ouders en zorgteam/docententeam. Leerlingen worden tijdens het schooljaar niet zomaar overgeplaatst. Mogelijke reden om dit toch te doen die aan bod komen zijn: leerling heeft extreem goede cijfers, sociaal-emotioneel welbevinden van de leerling in de klas, de lage resultaten zorgen voor een demotivatie bij de leerling, of het niveau (theoretisch/praktisch) of advies basisschool past niet bij de leerling.

Mentoren overwegen of het afmaken van het schooljaar in de huidige klas mogelijk is voor de leerling, bijv. omdat de leerling zich goed voelt in de groep of omdat ze een leerling nog de kans willen geven om betere resultaten te behalen. In sommige gevallen vertellen mentoren ook over de herplaatsing tijdens het schooljaar. Ze geven o.a. aan dat ze de klas voorbereiden, extra gesprekken hebben met de leerling of de overgang naar de andere klas pas bespreken bij de volgende rapportvergadering. In één geval geeft de mentor ook aan dat zij een leerling al stof geven op een lager niveau in de huidige klas zodat de leerling makkelijk kan overgaan naar een lager niveau in het volgende schooljaar. In een ander geval geeft de mentor aan dat de overplaatsing naar een andere klas langer heeft geduurd dan verwacht vanwege de lockdown.

Mentor havo: Want als een leerling eigenlijk rond periode 2, 3 zo niet goed ervoor staat qua cijfers dat het niet meer mogelijk zal zijn om het te halen, dan bieden wij hier op school al tl-stof aan rond periode 3 ongeveer. (...) dat geldt dan wel echt voor alle vakken, dus dat is wel zo geregeld dat het dan voor elk vak tl-stof is, omdat het gewoon voorbereiding is al naar de overgang van volgend jaar.

4.1.3   Aanbod en begeleiding

Aanbod

Introductie-activiteiten voor leerlingen

Het komt voor dat leerlingen die daar behoefte aan hebben al een keer met hun ouders komen kijken op school. Sommige scholen organiseren voor de zomervakantie een kennismaking met de mentorgroep. Een andere school organiseert 3 wen-dagen in de eerste week.

Niveau lesgeven

Enkele mentoren vertellen, meestal na een vraag erover van een inspecteur, over het niveau van lesgeven in dakpanklassen/brede brugklassen. Echter, dit komt weinig ter sprake.

Mentor havo/vwo klas: ... het is echt een havo/vwo niveau wat daar wordt lesgegeven. Het is ook echt, stel je hebt een toets, bestaat uit vijf vragen, dan worden bij bepaalde vragen er dieper op ingegaan en dan kan de docent wel filteren van dat zijn vwo antwoorden, maar het is echt een havo/vwo niveau van lesgeven.

Inspecteur: wordt er anders omgegaan met die leerling?

Mentor: Nee, volgens mij niet. Het is niet zo dat leerlingen die een havo advies krijgen een ander proefwerk maken of ander huiswerk krijgen, het is gewoon hetzelfde huiswerk, dezelfde toetsen. Ja, er zijn ook leerlingen die hebben een puur vwo advies, dat wil niet meteen zeggen dat die ook hoger scoren dan een leerling met een havo advies.

Mentoruren

Mentoren vertellen over de invulling van hun mentoruren. Deze worden soms anders genoemd, bijv. coachuren of begeleidingsuren. Het aantal mentoruren verschilt. Op sommige scholen is er één mentoruur per week, op andere ziet de mentor de leerlingen uit zijn/haar mentorgroep 7 uur per week. De mentoren gebruiken de mentorlessen deels voor activiteiten met de hele klas, deels voor individuele of groeps gesprekken. In de brugklas zijn (een deel van) de mentorlessen in het begin van het schooljaar vaak klassikaal over groepsvorming, leren leren en plannen, regels en afspraken; later in het schooljaar is er meer aandacht voor individuele gesprekken. Mentoren lijken dan vooral af te spreken met leerlingen die dat nodig hebben en op aanvraag ook met andere leerlingen. Er zijn verschillen in de vormgeving van het mentoraat. Zo zijn er ook scholen die een leerlijn hebben aangebracht in hun mentoraat.

Inspecteur: Dus je ziet ze meerdere keren, want jullie hebben 5 uur in de week mentoruur begrepen we.

Mentor: Mentoruur? Ja, het skills-klasje. Ja mijn klasje zie ik, even kijken 1,2,3,4,5,6 en voor geschiedenis, zie ik bijna acht uur, zeven uur in de week.

Mentoren maken regelmatig tijd voor het voeren van individuele gesprekken met leerlingen. De frequentie verschilt per school en per leerling. Sommige scholen maken onderscheid tussen een klassenmentor en een persoonlijk mentor of coach. De laatsten lijken de leerlingen individueel vaker te spreken. Mentoren lijken vaker gesprekken te voeren met leerlingen waar het minder goed mee gaat.

Mentor havo: na de eerste proefwerkweek een mentorgesprek, maar gewoon met de leerling, dus zonder ouders erbij. Gewoon kijken hoe het gaat, waarmee we hem mee kunnen helpen. Aan het begin van het jaar hebben we dus met alle leerlingen een formulier ingevuld. Met: goh, wat zijn je doelen voor dit jaar? Maar vanuit de basisschool hebben we natuurlijk ook te horen gekregen waar ze al moeite mee hebben. En vervolgens hebben ze dat opgeschreven in dat formulier. En gaan wij in de tussentijd bekijken: hoe staat het met die doelen? Is het al gelukt of nog niet? En hoe kunnen we ervoor zorgen dat het wel lukt? En als het lukt, dan is het natuurlijk hartstikke mooi.

Mentorlessen richten zich vaak ook op de sociaal-emotionele vaardigheden van leerlingen (bijv. zelfverzekerder maken), het welbevinden van leerlingen (bijv. door individueel contact met de leerling) en het ondersteunen van het groepsproces (groepsklimaat). Mentoren beschrijven verschillende ondersteuningsvormen die ze hiervoor inzetten. Ze vertellen over de activiteiten die ze ondernemen (in de mentorlessen) om het groepsproces te stroomlijnen.

Vaak geven mentoren aan dat er al een ontmoeting van de klas met de mentor is voor de zomervakantie. Daar krijgen ze al een indruk van de leerlingen.

In een aantal gesprekken vertellen mentoren dat op hun school extra uren zijn ingeroosterd waarin leerlingen vakken naar keuze kunnen volgen (keuzewerktijd, workshoptijd, flex-lessen, explore-uren, numo-uren, huiswerkuren, hulplessen, extra lessen om achterstanden bij te werken). Mentoren vertellen verschillend over hun rol hierbij. Het doel van deze uren lijkt uiteen te lopen van leren kiezen, ontdekken wat je interesses zijn, extra oefenen met bepaalde vakken tot huiswerk maken.

Studievaardigheden

Veel mentoren vertellen dat plannen en het gebruiken van een agenda een standaardonderdeel is van de mentorlessen bij de start van het schooljaar. Mentoren leren de leerlingen waar ze hun studiewijzer en/of huiswerk kunnen vinden, hoe ze dit kunnen overnemen in hun persoonlijke agenda en hoe ze kunnen inplannen wanneer ze wat moeten leren. Mentoren vertellen daarbij over de planningssystemen die ze gebruiken en hun twijfels over de keuze voor digitale of papieren agenda's. Sommige mentoren melden dat plannen voor veel leerlingen na corona een nog groter probleem is dan voorheen. Dit geldt ook voor studievaardigheden. Leerlingen willen wel leren, maar weten niet hoe, zijn de structuur van de school kwijt. Mentoren noemen in dit kader ook dat de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs op dit punt groot is en veel van hen en van de leerlingen vraagt in de eerste periode van het brugjaar.

Mentor vmbo-breed: Nou, in eerste instantie is het met name de planning en de agenda gebruiken. Gewoon hoe ga je nou toetsen leren, want dat is vaak ook een probleem. Dat leerlingen niet goed weten vanaf de basisschool, ze vinden het vaak lastig om te leren. En dan merk je eigenlijk dat ze die studievaardigheden nooit goed ontwikkeld hebben. Dat moet je gewoon oppakken en dat gebeurt in de mentorlessen, daar pakken we dat ook op.

Mentoren gaven aan dat sommige leerlingen er baat bij hebben als docenten/mentor ze regelmatig herinneren aan wat ze moeten doen, of persoonlijk aanspreken op hun (studie)gedrag bijvoorbeeld tijdens de les.

Mentor: Ze gaf aan dat het in principe gewoon heeft geholpen dat de docenten heel erg op haar zitten [...]. Maar vooral het ja, eigenlijk toch een beetje onder het vergrootglas houden en haar blijven lastigvallen met van hé... [...] het is niet zo dat ik haar de angst in wil praten ofzo, maar het triggerde haar wel in een positieve zin, van dat ze aan de slag wilde gaan en dat ze nu een heel ander beeld laat zien.

Differentiëren in de les

Ook in de interviews komt differentiëren in de les aan bod. De wijze waarop en de mate waarin differentiatie of (extra) begeleiding binnen de les gebeurt verschilt sterk. Mentoren vertellen bijvoorbeeld dat ze leerlingen op een bepaalde plek in de klas zetten, sommige leerlingen extra opdrachten laten doen of een leerling die goed presteert een vak op hoger niveau aanbieden. Enkele scholen lijken verder te gaan en het aanbod aan te laten sluiten bij de behoeften van individuele leerlingen.

Mentor vmbo-b/k: Nou dat is per vak verschillend. Voor wiskunde weet ik hoe het gaat. We hebben een basisboek en binnen dat basisboek is er één extra les, een extra paragraaf eigenlijk, dat is de kaderparagraaf. Dus dan gaan de leerlingen die basisniveau hebben, gaan tijdens die les bijvoorbeeld 'test-jezelf' maken, dat is een heel zelfstandige paragraaf die ze kunnen maken. En de leerlingen die kader krijgen, die krijgen die les extra, de kaderstof. En die leerlingen maken ook het kaderproefwerk. Die krijgen twee cijfers.

Mentor vmbo-(g)t/havo: Dat verschilt wel per vak. Ik probeer dat wel te doen. Alleen het maakt het lastig, we hebben 45 minuten les. Bio is best wel een uitgebreid, theoretisch vak en dan probeer ik mijn lessen zo aan te passen dat de leerlingen, al is het maar 10 minuten, even zelfstandig aan het werk gaan. En in die 10 minuten probeer ik dan de leerlingen te begeleiden waarvan ik weet, van die hebben het wat moeilijker, wat zwaarder.

Extra begeleiding

Veel mentoren vertellen hoe leerlingen extra begeleid worden. Dat dit veel aan de orde is geweest in de gesprekken, komt zeer waarschijnlijk ook omdat we gevraagd hebben om voor het gesprek mentorleerlingen te selecteren uit specifieke categorieën. Over leerlingen die op niveau presteren vertellen de mentoren meestal alleen over hun standaardaanpak (voor alle leerlingen) in (mentor)lessen. Over leerlingen die anders presteren dan verwacht, binnen zijn gekomen met een bijgesteld advies of sociaal-emotionele of gedrags- of leerproblemen, vertellen ze meer over de specifieke extra begeleiding. De intensiteit van de extra begeleiding verschilt tussen leerlingen en scholen. Veel mentoren geven aan dat de extra begeleiding plaatsvindt in maatwerkuren, studielessen of een huiswerkklas. Sommige leerlingen moeten die extra ondersteuningslessen verplicht volgen; andere mogen zelf kiezen. Ook zijn er op sommige scholen steunlessen voor bijv. dyslexie, faalangstreductie of om te leren plannen. Enkele leerlingen zijn gediagnosticeerd met een stoornis en hebben een ontwikkelingsperspectief (OPP). Ambulante begeleiding, een leerlingbegeleider, onderwijsassistent maar ook vakdocenten worden ingezet om de begeleiding te leveren.

Verder geven mentoren aan dat er sinds corona verschillende extra begeleiding is ingezet zoals: extra sportactiviteiten buiten de schooluren, kleinere klassen (o.a. voor een veiligere sfeer), dezelfde structuur in alle lessen, activiteitenweek bij de start van het schooljaar en een kleinere groep docenten per klas.

Extra begeleiding bij studievoordigheden

Leerlingen bij wie plannen, en/of de uitvoering van de plannen, niet lukt, kunnen extra hulp krijgen. De mentor reserveert daarvoor zelf tijd in een mentorles of tijdens een huiswerkuur, of schakelt hulp in van bijvoorbeeld een leerlingbegeleider.

Mentor havo: En hebben leerlingen daar extra ondersteuning voor nodig, dan kun je een uur in de week extra met leren leren of met plannen bezig gaan. Dus buiten je programma. Ik geef zelf studievoordigheden als mentor, maar ook extra. Dus ik heb ook een groep elke week van acht leerlingen die een specifieke vraag hebben wat niet lukt met leren leren. En daar kunnen leerlingen altijd terecht.

Cognitieve begeleiding

Mentoren noemen meerdere vormen van (extra) ondersteuning/begeleiding die worden ingezet als leerlingen op specifieke vakken slecht scoren, of als er een achterstand is vastgesteld. Zo wordt er één-op-één begeleiding door een onderwijsassistent of mentor voor specifiek vak gegeven (bijv. half uur/week), extra lessen op de kernvakken, huiswerk maken onder toezicht, coachgesprekken met mentor over plannen. Er wordt NPO-steun ingezet voor extra bijlessen voor specifieke vakken. Ook hebben sommige scholen de NPO-gelden ingezet om extra lessen voor de basisvaardigheden in te plannen voor alle leerlingen. Er worden ook voorbeelden van maatwerk genoemd voor leerlingen met bijzondere behoeften.

In sommige gevallen zijn de ingezette interventies niet toereikend volgens de mentor.

*Mentor: Mijn collega zegt gewoon heel eerlijk: hij is niet zo sterk in talen, dus we kunnen daar bijlessen tegen aan blijven gooien, maar ja hij gaat qua niveau nooit heel veel hoger worden dan wat het nu is.
Inspecteur: Maar het is nu onvoldoende.
Mentor: Ja.*

Sociaal-emotionele begeleiding

Daarnaast komt ook begeleiding/ondersteuning aan bod op het vlak van sociaal-emotionele ontwikkeling. Een time-out kaart komt voor, geeft leerlingen de mogelijkheid even uit de klas (bijv. naar het Leerlab) te gaan voor een time-out. Docenten kunnen dan voor de rest van de klas gewoon doorgaan met hun les. Een mentor koppelt leerling aan andere leerlingen waarmee ze denkt dat het klikt (door ze naast elkaar te zetten), en wisselt leerlingen regelmatig van plaats om groepsvorming te creëren. Er wordt geleerd dat andere mensen anders zijn en het belangrijk is elkaar te leren respecteren. Mentoren voeren ook gesprekken met schoolmaatschappelijk werk om te voorkomen dat leerlingen met foute vrienden omgaan. Een mentor noemt dat hij/zij twee mentorlessen wijdt aan groepsvorming en leergedrag/plannen. Met persoonlijke gesprekken en ervaringen als bijv. Rots en Water leren leerlingen reflecteren op hun eigen gedrag of leren ze doelen te halen, bijv. bepaalde stappen doorlopen: wat ga je doen als je boos bent. Het 'zorgteam' wordt ook wel eens ingeschakeld. Er worden ook soms grotere maatregelen ingezet, bijv. vanwege pestgedrag. Mentoren verschillen in hoe intensief zij bij leerlingen betrokken zijn, hoe systematisch de aandacht is.

Als mentoren het idee hebben dat een leerling lekker in zijn vel zit, goed in de klas ligt, vrienden heeft, zien ze geen aanleiding om op sociaal-emotioneel gebied begeleiding te bieden. Op scholen waar individuele mentoren/coaches zijn, lijkt het sociaal-emotioneel functioneren van de leerlingen meer systematisch aan bod te komen.

Verder geven mentoren aan het soms lastig te vinden om met sociaal-emotionele problematiek om te gaan.

Mentor: ... als ik kijk naar alle leerlingen die ik ooit heb meegemaakt, die afstromen. (zucht) Daarvan denk ik dat misschien wel tachtig procent afstroomt ten gevolge van gedrag en inzet. En misschien wel twintig procent omdat ze het echt niet kunnen. Dus dat knopje vinden is een hele lastige. [...] Je probeert, denk ik, ingangen te zoeken bij zo'n leerling. Als dat er niet is, dan is dat een hele lastige.

Enkele mentoren geven ook aan dat leerlingen met leerproblemen vaak opbloeien in een vmbo-b of -k klas omdat ze niet langer de minste van de klas zijn. De leerlingen werken nu allemaal op hun eigen niveau en in kleinere klassen wat een positief effect heeft op de leerlingen.

Mentor vmbo-b: ... wat wij altijd merken eigenlijk is dat basis-leerlingen best tot rust komen bij ons in de eerste klas. Omdat ze boeken op hun eigen niveau gaan krijgen en dan ineens merken ze, goh, ik kan toch best wel goed wiskunde of Nederlands.

Collegiaal overleg

Daarnaast praten mentoren ook over verschillende tussentijdse overleggen die er zijn over leerlingen. Het gaat dan vaak over leerlingen met een speciale 'gebruiksaanwijzing', een leerling die niet lekker in zijn vel zit, het resultaat van interventies of de overdracht van een leerling naar een andere mentor. Het overleg vindt plaats met collega's die dezelfde leerlingen lesgeven, collega's van dezelfde vakgroep, het zorgteam of externe hulp. Deze overleggen vinden plaats tijdens bijv. de dagstart, het LVS, mail of een officieel overleg.

Mentor vmbo-(g)t: En met dit soort dingen he, bijvoorbeeld, D. is aan de gang gegaan met S., dat is de onderwijscoach en als zij dan tot handelingsadviezen komt, dan eh, dan oefent ze dat met hem en ze geeft het door via mij aan de collega's. En eh, ja, daar komen we ook weer op terug van he werkt iets of werkt iets niet?

De zorgcoördinator maakt in sommige gevallen overzichten met bijzonderheden per klas. Vaak heeft de zorgcoördinator al voor de zomer gesprekken met leerling, ouders en begeleiders. De zorgcoördinator is er voor leerlingen met arrangementen en verzorgt ook het contact met de orthopedagoog. De mentor overlegt met de zorgcoördinator als de problemen complex zijn, bijvoorbeeld bij LWOO-leerlingen.

Mentor vmbo-(g)t: Ja, wij krijgen dan altijd aan het begin van het schooljaar, hebben ze voor de zomervakantie al een soort van zo'n ontmoeting en dan weten ze, of in ieder geval ik als mentor weet niks over de leerlingen, maar dan zodra in de klas het schooljaar begint dan krijgen we van de zorgcoördinator en het wordt in het systeem gezet, van de zorgcoördinator krijgen we altijd een lijstje met bijzonderheden of ze praat ons bij, of er is al bijvoorbeeld een gesprek met ouders geweest, is al soms contact geweest.

Daarnaast kan het ook voorkomen dat er een multidisciplinair overleg (MDO) wordt opgezet voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Ook externe betrokkenen worden genoemd bij dit overleg, vb. Opnij (onderwijsadviescentrum den haag), jeugdzorg en onderwijsondersteuningsbureaus, gebiedsteam, ambulant begeleider, therapeut, orthopedagoog, intern begeleider, schoolmaatschappelijk werker, gezinshulp, ambulant begeleider, wijkagent, huisarts of fysiotherapeut. Het is niet duidelijk of de mentor altijd bij deze gesprekken aanwezig is. Het lijkt erop dat de mentor in ieder geval wel weet dat deze gesprekken plaatsvinden en erover kan lezen. Het ondersteuningspunt houdt in sommige gevallen de effectiviteit van de begeleiding in het oog. Daarnaast worden ook de ouders betrokken bij complexe problemen.

Mentor Vmbo-k: He, als er zoveel hulp in één keer d'r op komt, dat kan ook te veel zijn. Dus we hebben overleg meestal... we hadden dat één keer in de week. Omdat dingen niet liepen. Bijvoorbeeld omdat de plannen er aan het begin van het schooljaar niet waren, en dat we er achter aan moesten. Dus in principe staat er één keer in de week met de IB'er en met *naam leerling* dan een overleg. Waarbij we dan...nou ja...dingen op tafel kunnen gooien, en dan actie kunnen ondernemen.

Knelpunten extra begeleiding

De AVG, gebrek aan medewerking/draagvlak van de ouders, of ziekte of een andere baan van een docent of begeleider zorgen ervoor dat het proces rond extra ondersteuning stil komt te liggen. Soms duurt het lang voor de zorg op gang komt.

Mentor vwo: Er is een ambulant begeleider ingeschakeld zodat zij hier op school hulp zou kunnen bieden, alleen zij is denk ik één keer op school geweest, die mevrouw.

Inspecteur: En wat is dat precies?

Mentor: Ja dat is een groepering, die helpt dus de leerlingen, de docenten hulp te bieden om te gaan met deze leerling, in dit geval. En het is dus dat zij regelmatig op school zou komen voor gespreken met *naam leerling*, waar zij dus dingen uithaalt en die zij dan als tips aan ons kan meegeven.

Inspecteur: Hm.

Mentor: Maar dat was niet direct opgestart, daar was moeder ook wel heel boos over, want het werd weer overgedragen van de één naar de ander en die ging op vakantie enzovoort. Dus toen dat eindelijk weer een beetje opgestart kon worden, toen kwam het coronagebeuren, toen was de school dus letterlijk dicht voor mensen die hier niet mogen komen. En op een gegeven moment durfde die mevrouw zelf niet naar binnen, dus toen heeft ze wel via Teams een gesprek met *naam leerling* gehad, maar is toch heel anders dan dat je gewoon face-to-face zit. Ze is dus toen uiteindelijk op een woensdagochtend hier geweest, heeft ze met hem gepraat. Daar hebben wij nog steeds niks over teruggehoord. Ik denk ook niet dat er uit een eerste gesprek dus al heel veel is gekomen, maar meer is van wie ben jij en wie ben ik. We hebben inmiddels die afspraak moet er gemaakt worden met moeder en school, en die ambulant begeleider, en die mevrouw die thuis helpt. Maar die moeder krijgt die andere dames niet op één rit wanneer ze dat kunnen doen. (...)

4.1.4

Plaatsing in leerjaar 2

Enkele mentoren geven aan dat sommige leerlingen te kansrijk bevorderd zijn naar leerjaar 2 en het niveau waarop de leerling geplaatst is, te hoog gegrepen is. Hierdoor zitten er volgens hen wat meer leerlingen niet op hun plek ten opzichte van voor corona.

Andere mentoren geven aan dat er sinds corona meer vrijheid wordt gevoeld om leerlingen het voordeel van de twijfel te geven met betrekking tot de overgang naar leerjaar 2.

Bij de gesprekken met mentoren kwamen zowel leerlingen aan bod waarvan de mentor verwacht dat ze op hetzelfde niveau doorstromen, afstromen of opstromen. Mentoren vertelden over de doorstroom van de leerling naar leerjaar 2 en soms spraken ze ook hun verwachtingen over uitstroom van de leerling uit.

Om te bepalen of een leerling over kan gaan naar leerjaar 2, en op welk niveau, maken mentoren gebruik van overgangsregels. Daarnaast worden

studievaardigheden, welzijn van de leerling, wens van de ouders en wens van de leerling genoemd als factoren die meewegen in de beslissing. In sommige gevallen geeft de mentor aan dat hij rekening houdt met de vaardigheden die nodig zijn voor de leerjaren na leerjaar 2 (bijv. meer toepassingsvaardigheden in hogere leerjaren). Bij de verdere onderbouwing over de overgang van leerlingen wordt ook gesproken over het soort leerling (bijv. een 'echte havo-leerling' of een 'praktijkjongen') en welk niveau daarbij past.

Mentoren geven aan dat zij het gesprek voeren met de leerling en de ouders over de overgang naar leerjaar 2. Eén mentor gaf aan dat zij leerlingen via een formulier specifiek bevragen over hoe zij hun verdere ontwikkeling zien.

Afstromen

Bij leerlingen die afstromen of op een lager niveau zitten dan het verwachte niveau van de leerling, geven meerdere mentoren de mogelijkheid van stapelen later in de schoolcarrière aan.

Op niveau

Mentoren geven ook kanttekeningen aan bij de doorstroom van leerlingen, bijv. een vak waar extra aandacht voor nodig is. Mentoren bespreken hierbij de mogelijkheid om uiteindelijk een profiel te kiezen dat aansluit op vakken waar de leerling minder goed in is.

Bij sommige leerlingen kan de mentor nog niet met zekerheid aangeven naar welk niveau de leerling volgend schooljaar doorstroomt.

Opstroom

De gemiste leerstof zien mentoren hier soms als een mogelijke belemmering. Andere mentoren geven aan dat zij gedurende leerjaar 1 al vakken aanbieden op een hoger niveau, of een zomerklas aanbieden, om zo de leerling voor te bereiden op opstroom.

"Mentor: Ja, ook zelf wel voelen van: ja, het gaat zo niet goed. Als ik zo door ga, dan ga ik eind van het jaar afstromen. Dus wat ik dan vaak doe is dat ik korte termijn doelen maak en dat ik dan kijk: waar kan je over vier of over zes weken staan? En dat vind ik voor mezelf een fijne werkwijze. Leerlingen die onvoldoende staan, dat je gewoon echt kijkt van: over vier weken gaan we dat doen."

Overgangsnormen

Mentoren geven in een aantal gesprekken aan dat er afspraken zijn over de overgang naar leerjaar 2. Deze afspraken richten zich op de cijfers van de leerlingen (bijv. een leerling moet gemiddeld een 8 staan om te kunnen opstromen). Soms moeten leerlingen hogere cijfers halen voor de kernvakken dan voor de overige vakken om over te kunnen gaan. Mentoren geven ook aan dat sinds corona breder naar de leerling wordt gekeken als het gaat om doorstromen (bijv. zelfstandigheid, studievaardigheden, sociaal-emotionele vaardigheden, en het verhaal achter de cijfers worden meegenomen) en er vaker wordt afgeweken van de beslisregel.

De beslissing om over te gaan, op te stromen of af te stromen wordt in sommige gevallen gemaakt door het hele docententeam, in andere gevallen door de mentor en teamleider (met draagvlak van het docententeam).

"Mentor: Nee, we hebben daar gewoon wel oog voor. En ik als mentor ga daar wel hard voor, als een leerling, als we echt denken dat er meer in zit, dan... En daar is ook alle ruimte bij ons wel. Het is niet dat, je hebt van die regels 7,5 gemiddeld, 8 voor examenvakken en als een leerling daar niet helemaal aan voldoet, dan zeggen we niet nee. Dus we kijken echt wel naar de leerling."

4.2 Gesprekken schoolleiding/brugklascoördinatoren

4.2.1 Plaatsingsbeleid

Warme overdracht

Vrijwel alle schoolleiders/brugklascoördinatoren die we gesproken hebben bevestigen dat ze zorgen voor een warme overdracht van de informatie over leerlingen van po naar vo. De organisatie van de warme overdracht verschilt tussen scholen. Vo-collega's (meestal de zorgcoördinator en/of afdelings-/teamleider, soms mijn mentoren betrokken) gaan meestal op bezoek (tijdens Corona niet fysiek) bij toeleverende basisscholen of spreken elkaar tijdens een overdrachtsplatform en nemen de bijzonderheden over de leerlingen door. Voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften is er meer en intensiever contact. Daarbij zijn ook het samenwerkingsverband en de zorgcoördinator van de vo-school en de ib'er van de basisschool betrokken. Sommige scholen laten het hierbij en bespreken de rest van de leerlingen niet. Of ze doen alleen een warme overdracht met toeleverende scholen waarvan ze veel leerlingen ontvangen. In de gesprekken werden verschillen in aantallen toeleverende basisscholen genoemd variërend van vier tot zestig. Overigens komt de informatie uit de warme overdracht niet altijd bij de mentoren terecht. In die gevallen is het de vraag wat de warme overdracht oplevert.

Enkele schoolleiders noemen kleine verschillen in de procedure voor, tijdens en na Corona, maar de meesten rapporteren geen wijzigingen.

Plaatsing

Sommige scholen hebben een plaatsingscommissie en/of een toelatingscommissie en soms is dit dezelfde commissie. De plaatsingscommissie zorgt dat leerlingen op een passende plek komen. Soms gaat dit volgens bepaalde vaste criteria (zorgleerlingen verdelen over de klassen bv), op andere scholen hebben ouders en leerlingen inspraak of maakt de zorgcoördinator een zorgvuldige afweging over de samenstelling van de klassen.

De meeste schoolleiders die we gesproken hebben zeggen dat ze het advies van de basisschool opvolgen en bij twijfel het hoogste niveau aanhouden. En dat die werkwijze niet aangepast is tijdens of na Corona. Ook is men over het algemeen tevreden over de adviezen van de basisscholen. Schoolleiders zeggen dat dat komt doordat de adviezen bepaald worden op grond van plaatsingswijzers of andere vaste procedures die regionaal worden vastgesteld in po-vo/bo-vo-overleggen. Een schoolleider zegt problemen te ondervinden van het advies van de minister om kansrijk te adviseren en van de vele bijgestelde adviezen. Deze schoolleider van een categorale school zegt dat een derde van de aangemelde leerlingen na een bijgesteld advies elders wordt aangemeld.

4.2.2 Herplaatsingen

De meeste schoolleiders die we gesproken hebben, zeggen dat ze niet of nauwelijks leerlingen herplaatsen tijdens het eerste leerjaar. Als dit wel gebeurt, heeft dat eerder te maken met groepsdynamiek en welbevinden, dan met prestaties. Als prestaties niet stroken met het niveau van de klas, differentiëren scholen binnen de klas, geven extra begeleiding of laten leerlingen een vak op een hoger niveau volgen.

Er zijn enkele schoolleiders die zeggen dat ze leerlingen tijdens het leerjaar herplaatst hebben omdat ze te hoge adviezen hebben gekregen. Enkele andere schoolleiders zeggen dat herplaatsen in maart of april zal gebeuren.

4.2.3 *Aanbod*

In veel gesprekken is aan de orde geweest dat leerlingen door Corona meer kinderlijk gedrag vertonen en kampen met motivatie- en planningsproblemen. Deze scholen zetten, al dan niet met NPO-middelen, in op extra begeleiding bij de sociaal-emotionele ontwikkeling, kennismaking, buitenschoolse activiteiten, theater, sport, studievaardigheden en executieve functies.

Ook noemen schoolleiders dat de niveauverschillen in de klassen groter zijn geworden. Om tegemoet te komen aan verschillen, kiezen de scholen meestal voor maatwerk buiten de klas. Flex-lessen, maatwerkuren, keuzewerktijd worden daarbij genoemd. Differentiatie in de klas gebeurt volgens sommige directies en coördinatoren ook binnen de klas, met name bij dakpanklassen. Ook komt het voor dat de zorgcoördinator een groepsoverzicht maakt voor vakdocenten waarin tips staan voor het omgaan met leerlingen. Tegelijkertijd zijn er scholen aan dat ze werken aan het verbeteren van afstemming in de klas, en ook dat ze weten op welke niveaus er in de dakpanklassen lesgegeven worden. Ook is op sommige scholen de informatie van de directie en coördinatoren over afstemming strijdig. Mentoren vertellen vaker dat afstemming verschilt per vak en persoonsafhankelijk is.

Opvallend is dat een aantal schoolleiders vertellen dat ze in de afgelopen periode gestart zijn met het afnemen van genormeerde toetsen (diataal, drempeltoets, numotoetsen, citotoetsen) en/of extra inzet plegen om de basisvaardigheden op niveau te krijgen/houden.

Slechts één directie noemt dat ze inzetten op het professionaliseren van docenten.

Onderwijsniveau

Een aantal scholen blijkt een andere samenstelling van brugklassen te hebben, dan in de database waaruit de steekproef is getrokken is geregistreerd. De schoolleiders van deze scholen geven aan dat de samenstelling van de klassen afhankelijk is van de aanmeldingen en per jaar kan verschillen. Het ene jaar is er dan wel, het andere jaar geen dakpanklas. Sommige scholen richten een speciale klas in voor leerlingen met gedragsproblemen en/of leerachterstanden.

4.2.4 *Schoolleiding overig*

Invloed Corona

Enkele schoolleiders melden dat Corona effect heeft gehad: een schoolleider (havo/vwo) meldt meer afstroom en zittenblijven, een andere (mavo) zegt dat er meer zittenblijvers zijn dan afstroom en dat dat komt door ouders die weigeren hun kind te laten afstromen (oorzaak van slechte prestaties is volgens hun

Corona). Een schoolleider zegt dat leerlingen met een vmbo-(g)t/havo-advies eigenlijk allemaal tekorten hebben op één of meer vakken.

PO-VO-overleg en beleid soepele overgang

Een schoolleider meldt dat het po-vo-overleg vooral gericht is op een soepele overgang en zich richt op de organisatie van open dagen, meeloopdagen, hoe vul je het dod in, enz. Een andere schoolleider zegt dat het po-vo-overleg gewijzigd is en zich niet meer alleen op bestuurlijk niveau richt, maar ook op docenten. Een andere schoolleider noemt het belang van soepele overgang – kennismaken voor de zomervakantie.

Een schoolleider zegt dat starten met een schone lei goed is voor de motivatie van leerlingen.

4.3 Gesprekken met leerlingen

Advies po

We hebben een aantal leerlingen gesproken met een hoger eindtoetsadvies dan hun oorspronkelijke advies. Bij sommigen is de discrepantie erg groot (vmbo-k – havo/vwo; vmbo-(g)t/havo – havo/vwo). Voor de meeste leerlingen is het advies ook bijgesteld, maar niet voor iedereen. Leerlingen zeggen dat motivatie en werkhouding ook een rol kunnen spelen.

Plaatsing

Leerlingen worden meestal geplaatst in een klas die past bij hun adviesniveau. Enkele leerlingen zijn onder hun advies geplaatst. Sommige leerlingen kiezen zelf voor een klas of school onder hun adviesniveau. (Een havo met een aantal vwo-adviezen, een vmbo-(g)t met veel vmbo(g)t/havo-adviezen.) Geen van de leerlingen die we gesproken hebben is een heel niveau boven het adviesniveau geplaatst; een leerling met havo/vwo-advies is in de vwo-klas geplaatst.

Hoe staan ze ervoor

De meeste leerlingen die we gesproken hebben konden vertellen hoe ze ervoor staan. Ze zeggen dat de mentor hun prestaties goed volgt. Enkele leerlingen melden dat ze niet weten hoe ze ervoor staan. Op één school melden de leerlingen dat ze flink wat tekortpunten hebben.

Begeleiding

Wat leerlingen vertellen over de begeleiding die ze krijgen verschilt per school. Op enkele scholen houden leraren in de les rekening met de onderwijsbehoeften van alle leerlingen. Op de meeste scholen lijkt dit niet het geval: leerlingen krijgen in de lessen allemaal hetzelfde aanbod; enkelen vinden dat ze te weinig uitgedaagd worden. Bij die scholen is in de meeste gevallen wel hulp buiten de les beschikbaar in de vorm van inloopuren, plusuren, ondersteuningslessen, studiebegeleidingslessen, faalangsttraining, leren leren in het leerlab, meestal gegeven door bovenbouwleerlingen of vakdocenten. Ook melden enkele leerlingen begeleiding buiten school te krijgen. Mentoren raden de leerlingen aan om deze begeleiding te volgen bij onvoldoendes of tekorten, hoewel dit op diverse scholen mentorafhankelijk lijkt. Enkele leerlingen zeggen dat er geen begeleiding beschikbaar is naast de lessen. Ze kunnen wel hulp vragen in de les.

Herplaatsing

Leerlingen geven aan dat herplaatsen niet tot nauwelijks gebeurt. Op één school zeggen de leerlingen dat het wel gebeurd is; dat hun klasgenoot er opeens niet meer was en dat hierover verder niet met hen gesproken is.

Volgend jaar

De meeste leerlingen die we gesproken hebben, denken dat ze volgend jaar in klas 2 op hetzelfde niveau zullen zitten. Van enkele scholen zeggen de leerlingen dat ze pas aan het eind van het jaar horen wat het vervolg zal zijn en het nu dus nog niet kunnen weten.

Overig

Leerlingen vertellen veel over de sfeer op school en in de klas, de kennismaking, aandacht voor groepsvorming, omgaan met elkaar, veilig voelen. In de meeste gevallen is dat positief, maar op enkele scholen vertellen leerlingen dat ze zich niet veilig voelen, er veel vecht- en pestgedrag is en dat de school daar te weinig aan doet. Ook zeggen enkele leerlingen dat docenten denigrerende opmerkingen maken, bijvoorbeeld dat de leerlingen minder goed zijn dan vorige jaargangen. Verder geven de leerlingen aan dat ze de kwaliteit van de hybride lessen tijdens Corona niet goed vonden.